Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 150 (16673) | 1984 оной июниин 30, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

[К]ПСС-эй ЦК-гай [П]олитбюродо

й ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани боло- иин зүгhөө комсомолые хүтэлбэрилгые саашадань лха, залуушуулые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгэ- эй үүргэ дээшэлүүлхэ тухай асуудалые хаража-

42 миллион хүбүүд, басагадые нэгэдүүлдэг Ле- омсомол совет обществын политическэ байгуулал- эла hуури эзэлнэ, экономико, эрдэм, соёлые хүг- социалис демократиие саашадань hалбаран ба- а, оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые эдэ эдэбхитэйгээр хэбаадана гэжэ заседани дээ- глэгдээ. Коммунис партиин зүгhөө залуушуулай хүтэлбэрилгэ, XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй үүргэ нүлөөн лүүлэгдэдэг тэрэнэй хүтэлбэрилгын түхэл шэнжэ- ол аргануудай шэнэ удха шанартай болоолго ком- кимэ эдэбхиин түбхын түрүүшын эрхэ нүхэсэл бо-

хамта хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан лгын, дэлхэйн хоёр байгуулалтын хёмороо зүри- й улам хурсадажа байлгын олон янзын зорилго- ртиин зүгhөө комсомолые хүтэлбэрилгые, ургажа иие хүмүүжүүлгын бүхы хэрэгые саашадань hай- эрилтэ табина. Комсомолые хүтэлбэрилгэдэ, ком- организацинуудай ажал ябуулгада ушаржа байhан дануудтай ясшье эбсэжэ болохогүй.

ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлгые саашадань hай- хадаа партийна, гүрэнэй болон ниитэ арадай шу- эг, манай Эхэ ороной ерээдүй байдалые найдам- нгалгын асуудал болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай тэмдэглээ. Комсомолой III съезд дээрэ үгэ хэ- коммунизмhаа hуралсаха» гэжэ В. И. Ленинэй за- үгэhэн түүхэтэ захяа заабари мүнөөнэй оршон бүри шухала удха шанартай боложо байна. Агуу- эй ажабайдалай ба ажал ябуулгын жэшээ дээрэ лон арадай революционно, дайшалхы ба ажалай алнуудаар хүбүүд, басагадые коммунизмhаа hур- шуулда бүримүhэн найдаха, тиихэтээ хамта тэ- бигдадаг эрилтые, социализмын түүхэтэ хуби за- өө тэдэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ гээшэ пар- низацинуудай уялга мүн.

лые хүтэлбэрилгые шангадхалгын, залуушуулые гэдэ тэрэнэй үүргэ дээшэлүүлгын, хүгжэлтэ түгэс ые нарижуулан hайжаруулха, залуу хүнүүдые ком- хэлбэришэгүй бэеэ үгэнги байхаар, совет об- ёhотойл эрхэтэд болохоор хүмүүжүүлхэ талаар одорхойлhон олон янзын хүдэлмэридэ комсомо- ө эдэбхитэйгээр хабаадуулгын асуудалнуудаар XVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Плену- идхэбэринүүдые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхыень еспубликануудай Компартинуудай ЦК-нуудта, пар- комуудта, обкомуудта, окружкомуудта, горко- райкомуудта, эхин партийна организацинуудта ба.

ба социально-соёлой байгуулалтын түсэбүүдые ВЛКСМ-эй ЦК, комсомолой нютагай комите- хубитаяа оруулха, ниитын үйлэдбэриие, эрдэм, урдан түргэнөөр хүгжөөлгын гол hалбаринуудта ай хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлхэ уялгатай. е үзэл сурталай-политическэ бодолтойгоор ба ьхэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ гээшэ партийна, комсо- ганизацинуудай шухалын шухала хэрэг болоно. К-гай июниин (1983 он) Пленумэй захяа заабари- элбэри болгон, элдэб шатын залуушуулай түс- шанарые, тэдэнэй эрдэм hуралсалай хэмжээе, мэдэхэ байлгые, аша туhые, мэргэжэл шадаба- да ябажа, залуу хүнэй хүмүүжүүлэгдэжэ байдаг аринуудта хүдэлмэри ябуулха, залуушуулые сэ- иотическа талаарнь хүмүүжүүлгые саг үргэлжэ зэргэтэй. hуралсалай эмхи зургаануудай ажа- hургуулиие хубилган шэнэлэлгые бэелүүлгэдэ, организациие хүтэлбэрилгэдэ комсомолой орга- ай үүргэ саашадаашье ургаха ёhотой. Гэр бүлэ үулида, ажалша коллективтэ, пионерэй болон организацинуудта hурган хүмүүжүүлгын бүхы коллективизмын бодолоор, гүнзэгы үзэл сурта- хүзүүн дээгүүр хүльбэрхэ гэhэн hанал бодолдо, ябуулгада, бидэнэртэ зүрюу харша үзэл бсэшэгүй байлгын, дүрбэн тэгшээр хүгжэhэн хү- дүүлэн хүмүүжүүлгэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ мэ- эбтэрэнхэй байха ёhотой.

с байгуулалтада БЛКСМ-эй үүргые дээшэ- омсомолые эмхидхэлэй-политическэ талаhаань тэрэнэй бүхы шатануудай, илангаяа эхин организацинуудай дайшалхы шадабариие, hан шэнжые дээшэлүүлхэ эрилтэ табина гэжэ зааба. Хүдэлмэриин гуримуудые, түхэл шэн- онол аргануудые, комсомолой кадрнуудые лгые, хүмүүжүүлгые hайжаруулан, энэ зорил лгэдэ гол анхаралаа хандуулха шухала.

удалаар КПСС-эй ЦК-гай абаhан тогтоолой лдэ толилогдохо юм.

Элшэ хүсэнэй программые, парти, прави- бусад шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тоожо, атомай элшэ хүсые хүгжөөхэ, атомна эзлгын научна ба үйлэдбэриин хүсэ бай- са тухай министрнүүд П. С. Непорожниин, скиин хэhэн элидхэлнүүдые КПСС-эй ЦК-гай По- шагнаба. Энэ шухала хэрэгтэ түйлагдаhан ам- ень тэмдэглэхэдээ, ойрын сагта зайсуулан ёhотой дутуу дунданuудта Политбюро ажахын ушэдэй, нютагай партийна ба совет органуудай хандуулhан байна. Тодорхой хэмжээнүүд Тэдэниие бэелүүлгэ совет элшэ хүсэнэй ла зүйлнүүдэй нэгэниинь болохо, ороной ктростанцинуудай сеть улам бүри үрэ түгэсөөр тэдэнэй хүдэлмэриие hайжаруулха арга олго-

У. Черненкын Лаосой Арадай-революционно ЦК-гай Генеральна секретарь, ЛНДР-эй Мини- Соведэй Түрүүлэгшэ Кейсон Фомвихантай хэ- дөөнь КПСС-эй ЦК-гай Политбюро hайшааба. э манай партинуудай ба оронуудай хоорондо- ёhоной харилсаа холбооной бүхы талые сааша- өлгын ашаг үрэ дээшэлүүлгын харгы замуу- н хэлсэhэн байгаа.

У. Черненкын Национальна сүлөөрэлгын сан- онтын Национальна хүтэлбэриин гэшүүн, Ника- циональна hэргээн хүгжөөлгын правительст- эрилхы Соведэй координатор Д. Ортегэтэй дүнгүүд Политбюрогой заседани дээрэ хара- э. Империалис хүсэнүүдэй эзэрхэн зонхилол- эй ябуулгануудай үмэнэ оронойнгоо эрхэ сү- даahан байдалые хамгаалха талаар Никарагуа- шидэнхэй байлгые Советскэ Союз хэлбэришэ- эмжэнэ гэжэ баталагдаа, адли, тэгшэ үндэhэ үнгэргэгдэhэн хөөрэлдөөнүүдэй ашаар түс айдалые политическэ аргаар гуримшуулан hай- шухала гэжэ тэмдэглэгдээ.

Республикын Президент Ф. Миттеранай эгээр манай орондо ерээд байха үедэ хэгдэ- дөөнүүдэй дүнгүүд тухай мэдээсэлые КПСС- Политбюро шагнаба. Нүхэр К. У. Черненкын, А. А. Громыкын, Г. А. Алиевай, Совет гүрэнэй ябуулагшадай Ф. Миттерантай, Франциин гэшүүдтэй хэhэн хөөрэлдөөнүүд ехэ удха ша- адын политическэ ябуулга болоно гэжэ тэм- Хэрбээ энээндэ хоёр талын эрмэлзээд байгаа адын политическэ харилсаанай, экономическа эрдэм, техникын ба соёлой делегацинуудай совет-француз нэгэдэлые нилээд үргэдхэн ын тула хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд ехэ арга дые нээнэ. Энэнь шахардуу байдалые hула- литикые, Европодо ба бүхы дэлхэй дээрэ эб най- аюулгүй байдалые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлые эдэбхижүүлхын тула hайн үндэhэ hуури табина.

ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ манай одын болон гадаадын политикын бусад зарим зүбшэн хэлсэгдэhэн байна.

325 жэлэй ойн хүндэлэлдэ

МҮРЫСӨӨН ЭРШЭДЭНЭ

Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной hайн дураараа орohоор 325 жэлэй, заводоймнай байгуулагдаhаар (энэ оной июлиин 14) 20 жэлэй ойн баярнуудта зорюулагдажа, 3 предприятиин хүдэлмэришэдэй, ажалша коллективүүдэй дунда дэлгэрүүлэгдэhэн социалис мүрысөөнэй эршэ үдэрhөө үдэртэ улам хүсэ нүлөөтэй болоно. Жэшээлхэдэ, А. В. Ширибоной хүтэлбэрилдэг токарьнуудай, Н. С. Цыреновэй даадаг үрэмдэгшэдэй бригаданууд абаhан уялгануудаа гүйсэд дүүргээ юм. Тиин түс коллективүүдэй хүдэлмэришэд 1984 оной хахад жэлэй түсэбые үшөө июниин 18-да бэелүүлhэн байна.

Гол цехүүдэй дунда хэб бэлэдхэлгын цехэй коллектив ажалай үндэр үрэ дүнгүүдые түйлан хүдэлнэ. Энэ цехэй хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд ажалай бүтээсэ түсэбhөө гадуур 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциинь өөрынь үнэ сэн 0,5 процентээр нэмээжэ хямдаруулха талаар үүсхэл предприяти доторoo түрүүлэн үүсхээ hэн. Тэдэнэр мүнөө үгээ бодото хэрэгүүдээрээ батадхажа байнхай. Мүн заhабарнин-механическа участогай коллектив онсо шалгаран хүдэлнэ.

Ю. КОНДРАТЬЕВ,
«Теплоприбор» заводой парткомой секретариин орлогшо.

ШУДАРГЫГААР

Улаан-Үдын оньhожоруулагдамал шэлэй заводой шэл үйлэдбэрилдэг цехэй хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной hайн дураараа орohоор 325 жэлэй ойе ажалай бэлэгүүдээр угтахын түла хүсэл оролдолго гаргана. Түс цехтэ хүдэлэгшэд июниин 27-ной мэдээгээр энэ hарын түсэбhөө гадуур 38 мянган дүрбэлжэн метр шэл үйлэдбэрилөөд байба. Май, июнь hарануудта коллективэй амжалта түйлаха хэрэгтэ түрүү хүдэлмэришэд горитой хубитаяа оруулна. Жэшээлхэдэ, шэл отологшод коммунист А. А. Степанов, Е. А. Балдаева, В. Д. Ганин гэгшэд хубиингаа табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй тоосоогоор ажаллажа байнхай. Тиихэдэ мүн лэ иимэ мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд Н. П. Порфильев, коммунист А. Б. Будаева, Л. Н. Гончикова дүрбэн жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ болонхой. Шэл отологшодой дунда дэлгэрhэн мүрысөөнэй манлайда дүршэлтэй хүдэлмэришэн В. А. Нестеров ябана. Энэ нүхэрнай hаяын үдэрнүүдтэ 4,5 жэлэй түсэбтэ даабари дүүргэхэ дүүрэн арга боломжотой юм. Тэрэшэлэн «даажа хүдэлhэн 4 оньhон түхеэрэлгээ гүйсэд ашаглажа, жэлэй туршада 1 миллион дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлэдбэрилхэ» гэhэн үүсхэл гаргаhан бригадые хүтэлбэрилэгшэ Владимир Яковлевич Мисник гэгшын ударидаhан коллектив мүнөө 500 мянга гаран дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлэдбэрилөөд байна.

Цехэй халаануудай дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ урданайхяараал 3-дахи халаанай хүдэлмэришэд түрүүлнэ.

Е. БОЖЕДОМОВ,
манай штатнабэшэ корр.

ТҮҮХЭТЭ ОЙДО ЗОРЮУЛНА

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордento «Электромашина» заводой хүдэлмэришэд Буряад оронойнгоо Россин гүрэнтэй хуби заяагаа холбон нэгэдүүлhэн түүхэтэ ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө мүрысөөндэ оролсоод амжалта түйлан хүдэлжэ байнхай. Тиин предприятиин коллектив энэ ойдо зорюулагдаhан ажалай урилдаанда үндэр үрэ дүнгүүдые харуулжа, Советскэ район соогоо онсо шалгараа.

Мүнөө заводой 8 хүдэлмэришэн хубиингаа табан жэлые дүүргэнхэй. Тэдэнэй тоодо «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордento токарь А. Н. Бурлакова оролсоно. Түрүү хүдэлмэришэн табан жэлэй даабари 3,5 жэлэй туршада дүүргэхэ гэhэн үүсхэл гаргаhан юм. Аксинья Никифоровна уялгаяа хоёр hараар урндшалан бэелүүлээ. Тиихэдэ Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной hайн дураараа орohоор 325 жэлэй ой хүрэтэр 5 жэлэй даабари сүм дүүргэхэ гэhэн зорилго урдаа табиhан районно Соведэй депутат Варвара Ивановна Макина үгэдөө хүрэмөөр ажаллажа байнхай.

Д-Р. ДАМБАЕВ,
манай корр.

ҮНДЭР ДҮНГҮҮДЫЕ ТУЙЛАНА

Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной hайн дураараа орohоор 325 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула заводойнгоо бригада, участок болон цехүүдэй дунда социалис мүрысөө үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулhан байнабди. Тиигэжэ үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаха байhанаа тодорхойлhон уялганууд абтаhан, ажалай урилдаанай шэнэ гурим табигдаhан гээшэ. Түүхэтэ энэ ойдо зорюулжа, ажалай вахтанууд үнгэргэгдэнэ. Тиин долоон хоног бүхэндэ энэ мүрысөөнэй дүнгүүд согсологдожо, олондо дуулгагдана. Энэ үнгэрhэн неделиин туршада залуу коммунист Геннадий Панкинай хүтэлбэрилдэг коллективэй гэшүүн предприятиингаа бригаданууд дунда онсо шалгаржа, тэдээндэ дамжуулгын вымпел барюулагдаа. Тиихэдэ цехүүд coohoo коммунист Г. Г. Кожевниковэй хүтэлбэрилдэг хабсаралгын-механическа цехэй хүдэлмэришэд түрүүшын hуурида гараа.

Н. МОЛЧАНОВА,
хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой парткомой секретарь.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ТОДОРБО

КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, облсовпроф болон ВЛКСМ-эй обком БАМ-ай Буряадай участогай гол түмэр харгые табилгые дүүргэхэ талаар барилгашадай коллективүүдэй социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзэбэ. Тиин БАМ-ай Буряадай участогай барилгашадай коллективүүдэй хоорондын социалис мүрысөөндэ эгээ үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаhанайнь түлөө иимэ коллективүүдые илагшадта тооложо, КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облсовпрофой ба ВЛКСМ-эй обкомой дурасхаалай Улаан тугаар шагнаха гэжэ тогтообо:

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 581-дэхи поезд;

«Мостострой-9» трестын хүүргэ барилгын 53-дахи отряд;

«ЗапБАМстроймеханизация» трестын оньhожоруулагдамал 136-дахи колонно;

барилгын «БАМтоннельстрой» управлениин 21-дэхи тоннельнэ отряд; нүүдэл оньhожоруулагдамал «ЛенБАМстрой» колонно;

БАМ-ай Буряадай участогай барилгын түгэсхэхы шатада үйлэдбэриин үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаhанайнь түлөө «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 670-дахи поездын «Буряадай комсомолец» гэжэ отрядай коллективые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тогтоол абтаа.

ЭРШЭЕЭ ШАНГАДХАНА

Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной hайн дураараа орohоор 325 жэлэй ойн баяр болотор хэдэхэн үдэр үлэбэ. Алдарта hайндэрые «Связьстрой-6» трестын нүүдэл оньhожоруулагдамал 608-дахи колоннын коллектив ажалай эрхим бэлэгүүдээр угтахань. Түс колоннын хүдэлмэришэд хахад жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие бүхы талаhаань дүүргэбэ.

Эндэ Ю. К. Середкинэй хүтэлбэрилдэг бригада бүтээсэ ехэтэй ажалаараа олоной дундаhаа шалгарна. Юрий Константиновичай бригада Зэдын районой «Октябрьский» совхоздо ажахы доторой телефонуудай утаhа татаха түсэбтэ даабаряа хоёр hараар урндшалан дүүргэбэ. Мүнөө тэдэнэр 1985 оной апрель hарын тоосоогоор ажаллажа байнхай.

Н. Н. Осодоевой хүтэлбэрилдэг бригада Хориин районой «Георгиевский» совхоздо радио, телефоной утаhа татаха даабарияа мүн лэ дүүргэжэ, амажаад байна.

Дээрэ нэрлэгдэгшэ бригаданууд мүнөө үедэ ажалайнгаа эршые улам шангадхажа байнхай.

Г. ИВАНОВА,
608-дахи ПМК-гай экономист.

ДҮНГҮҮД СОГСОЛОГДОНО

Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадта ойн баярта зорюулагдаhан социалис мүрысөөнэй дүнгүүд согсологдобо.

Коллектив доторой социалис мүрысөөндэ А. И. Вильдяйкинай ударидадаг бүд нэхэлгын үйлэдбэри, хамhабарнин таhагууд coohoo В. Н. Туманов, В. И. Прохоров гэгшэдэй таhагууд түрүү hуури эзэлжэ гараа. Мүн саг үргэлжэ түсэб болон уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэдэг мастер Т. Д. Мурашкын халаан (бүд нэхэлгын цехhээ), нooho угаажа хатаадаг цехэй мастер Т. Н. Грнченковагай хүтэлбэрилдэг халаан түрүүшүүлэй тоодо нэрлэгдээ.

Эндэ И. И. Зайковай хүтэлбэрилдэг бригада жэлэй эхинhээ хойшо хараалагдаhан түсэбhөө гадуур 10,6 тонно нooho угаагаад байна. Тэдэнэр хахад жэлэй түсэбтэ даабариие болзорhооhь холо урид дүүргэhэн юм.

Игэжэ Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай хүдэлмэришэд Буряад ороной Россин гүрэнэй бүридэлдэ hайн дураараа орohоор 325 жэлэй ойн баярые ажалай бэлэгүүдээр угтажа байна.

З. ВАСИЛЬЕВА.

ҮҮСХЭЛШЭДЭЙ hАЙНДЭР

Эрдэм, техникын, хурдан түргэн хүгжэлтэ дэбжэлтэ орон доторо ухаалан зохёолгын ба уралан нарижуулгын хүдэлөөнэй үргэнөөр дэлгэрэлгэтэй таhаршагүй холбоотой юм. Ухаалан зохёогшын ба уралан нарижуулагшын үдэртэ зорюулагдаhан баярай суглаан июниин 28-да Москвада болобо.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, ГКНТ-гэй түрүүлэгшэ Г. И. Марчук, министерствэнүүдэй түлөөлэгшэд, эрдэмтэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл суглаанай президиумдэ hууга.

ВОИР-ай Түбэй соведэй түрүүлэгшэ Е. И. Тюрин элидхэл хэхэдээ, манай орон дотор үүсхэлшэдэй эдэбхитэйгээр ажал ябуулха ехэ арга боломжонууд байгуулагданхай гэжэ тэмдэглэбэ. 4,6 миллион шахуу хүн техническэ зохёон байгуулхы ажал ябуулгада хабаададаг юм. Нёдондо жэл ухаалан зохёолгын 53 мянган, уралан нарижуулгын 4 миллион дурадхал арадай ажахыда нэбтэрүүлэгдээ hэн.

(ТАСС).

ВЛКСМ-эй ОБКОМОЙ ПЛЕНУМ

Партиин обкомой ехэ конференц-зал соо ВЛКСМ-эй обкомой пленум июниин 28-да боложо, «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй дүнгүүдтэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Черненкын тэндэ хэлэhэн үгын заабари, тобшололнуудта үндэhэлэн, комсомолой областной организациин бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Энэ асуудалаар ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **Л. Р. Бартунаев** элидхэл хэhэн байна.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь **В. Конечных,** ВЛКСМ-эй Хяагтын райкомой нэгэдэхи секретарь **С. Цагадаев,** судна бүтээлгын заводой гагнууршан, арадай депутатуудай Советскэ районно Соведэй депутат **М. Димов,** Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министр **П. Ф. Бардаханов,** Загарайн районой «Дружба» совхозой комсомолой организациин секретарь **Л. Хомяков,** Хэжэнгын дунда hургуулиин багша, ВЛКСМ-эй обкомой гэшүүн **Д. Батомункуева,** Улаан-Үдын районой «Забайкальский» совхозой директор **Н. М. Соин,** техническэ мэргэжэлэй hуралсалай Буряадай управлениин начальнигай орлогшо **В. Б. Прокопьев,** Улаан-Үдын 19-дэхи дунда hургуулиин ахамад пионервожата, вожатаметодист **Т. А. Похомова,** авиационно заводой цехэй начальник, ВЛКСМ-эй обкомой гэшүүн **А. Сатаев,** Хориин 1-дэхи дунда hургуулиин ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь **Н. Турпанова,** партиин обкомой наукын болон hуралсалай эмхи зургаануудай таhагые даагша **Л. Я. Похосоев** гэгшэд хабаадаба.

Зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалаараа пленум дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

Пленумэй хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь **К. А. Албашеев,** Буряадай АССР-эй юстициин министр **А. Ф. Покацкий,** В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ пионернүүдэй Бүхэсоюзна организациин түбэй соведэй пионернүүдэй организациин секторые даагша **Г. Ф. Смирнова** болон бусад хабаадалсаба.

Кадыр Айданов залуушье hаа, Баргажанай леспромхозой эгээл бэрхэ жолоошодой тоодо оролсоhоор үнинэй. Үнгэрhэн жэлдэ тэрэ модо зөөхэ түсэбөө 128 процент дүүргэжэ, түрэл предприяти доторoo эрхимлэhэн алдартай. Үнэн сэхэ ажалайнгаа, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаhанайнгаа түлөө К. Айданов «Табан жэлэй залуу гвардеец» гэhэн ВЛКСМ-эй ЦК-гай тэмдэгүүдээр хоёр дахин шагнагдаhан юм. Харин нёдондонойнгоо ажалай дүнгөөр Буряадай комсомолой шангай лауреадай нэрэ зэргэтэй болоо.

Мүнөө Кадыр Айданов ойн баярай хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кадыр Айданов.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ШАГНАЛ

Республикада театральна искусство хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулhанайнь, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаhанайнь түлөө, түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай гүрэнэй Ленинэй ордento оперо болон баледэй академическэ театрай ахамад режиссер, РСФСР-эй арадай артист Содном-Дагба Дашижапович **Будажаповые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

ЯАРАХА САГ ЕРЭЭЛ

Тэжээл бэлэдхэхэ саг тулажа ерэбэ. Нёдондо энэ үедэ Сэлэнгын олохон ажахынууд витаминтай гурил үйлэдбэрилхэ АВМ агрегадуудаа хүдэлгэжэ байгаа бэлэй. Районой предприятинууд, организацинуудай коллективүүд шефтээ абаhан ажахынуудай агрегадуудые набшаhата тэжээлэй зүйлнүүдээр хангажа, мүн колхоз, совхозуудай ажалшад, хүдөөгэй hургуулинуудай hурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд ногоон тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байгаа юм.

Харин мүнөө үедэ бүхы район соо баглаашье набшаhан бэлэдхэгдээгүй байна. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ ниитын хүсэ элсүүлхэ эмхидхэлэй хүдэлмэриин ябуулагдаагүй байhан дээрэhээ АВМ агрегадуудые хүдэлгэхөөр шаралза, халаахай, үрмэдэhэ болон бусад зүйлнүүд нөөсэлэгдэнэгүй.

Сэлэнгын ажахынуудта 11 АВМ агрегат тодхогдонхой юм. Мүнөө дээрээ оройдоо хоёрхон агрегат арай гэжэ хүдэлгэгдэжэ эхилбэ. Бусад түхеэрэлгэнүүд хүдэлгэгдэхөөр бэлэн болгогдоогүй. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой АВМ нёдондо ямараар орхигдошоо hэм, тэрэл ёhooрoo байнхай: тэжээлэй нёдондоной үлэгдэлнүүдhээшье сэбэрлэгдээгүй. Манай шалгалтын бригада АВМ тээшэ мүнөө жэлэй түрүүшын харгы гаргаба гээшэ. Энэ ажахы витаминтай тэжээл багаар нөөсэлhэн, үбэлжэлгын үедэ үбhөөршье дуталдажа, hү hаалияа ехээр доошолуулhан байна. Тэрэ ушарhаа тобшолол хэгдээгүй гэжэ мүнөө хэлэхэдэ болоно.

«Бестужевский» совхозой АВМ—1,5 агрегат мүн лэ мартагдаhан янзатай. Заhабарилан ашаглагшадай бригада hаяхан лэ саарhа «бүридхэжэ» байна.

— Тухашарhаар байтарнай саг ябажал байна,— гэжэ совхозой ахамад инженер Д. Т. Дамбаев зэмэсэ мэдэрэнги хэлэнэ.

«Эрдэм» колхоз дэмы ошогдобо. Витаминтай ногооной гурил үйлэдбэрилхэ агрегат тээшэ хүнэй дүтэлhэн мүр харагдабагүй. Тельманэй болон Кировэй нэрэмжэтэ совхозуудай АВМ агрегадууд ашаглалгада бэлэдхэгдээгүй байhаар.

Хамтын подрядай гуримаар хүдэлхэ бригада АВМ түхеэрэлгые ашаглаха юм. Мүнөө жэл 200 тонно витаминтай ногооной гурил үйлэдбэрилхэ даабари түс бригадада үгтэнхэй,— гэжэ Кировэй нэрэмжэтэ совхозой директор Г. С. Чебунин хэлэбэ.

Харин агрегадта хүрэхэдэмнай, тэрэ бригадын хүдэлжэ эхилhэн тэмдэг обёорогдобогүй. Нёдондоной бэлэдхэгдэhэн тэжээлэй үлэгдэлнүүдhээшье АВМ сэбэрлэгдээгүй байба. Бэлэн продукци нөөсэлдэг hарабша доро ватиминтай ногооной хэдэн доро гурил хэбтэнэ. Иимэ баялигтай байhандаа hанаагаа амаранхай, харганаагайхид АВМ хүдэлгэхээ яаранагүй хэбэртэй.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз Түхэреэн нуурай эрьедэ АВМ-1,5 түхэлэй агрегат хабсаргана. Тэрэниинь мүнөө жэлдэ ашаглалгада үгтэхөөр бэшэ. Олон детальнууд, двигательнүүдынь мулталагдажа, ондоо түхеэрэлгэнүүдтэ табигдаhан байха юм. Хэрэгтэй зүйлнүүдые дахинаа бэдэржэ, колхозой инженер, механигууд бүхы республикаар мүнөө гүйлгэлдэхэ баатай болобо.

Гайхалтай ушар юуб гэхэдэ, мал үсхэбэрилдэггүй Шасарганын совхоз районой бусад ажахынуудта жэшээ харуулан, эгээн түрүүн АВМ түхеэрэлгээ хүдэлгэжэ эхилбэ. Харин бэшэ ажахынууд хэзээ агрегадуудаа хүдэлгэжэ эхилхэ юм гэhэн асуудал табиха байнабди.

Б. ДОРЖИЕВ,
Буряадай АССР-эй арадай хиналтын комитедэй штатнабэшэ инспектор,
Ю. БАЛКОВ,
«Буряадай залуушуул» газетын корр.
О. ТУГУТОВ,
Телевидени ба радио-дамжуулгын талаар Гүрэнэй комитедэй корреспондент.
Н. НАМСАРАЕВ,
манай корр.

МҮНӨӨДЭР—УХААЛАН ЗОХЁОГШОДОЙ БА УРАЛАН НАРИЖУУЛАГШАДАЙ ҮДЭР

ЗОХЁОХЫ АЖАЛТАНАЙ ЗОРИГООР

Ажалай бүтээсэ саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанар hайжаруулха, материальна болон үйлэдбэриин нөөсэнүүдые гамтайгаар ашаглаха, гарза гаргаша багадхаха гэхэ мэтэ арадай ажахын шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ ВОИР-ай организацинууд, бүхы ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшад ехэ үүргэ дүүргэхэ байна гээд КПСС-эй ЦК-гай ВОИР-ай VI съездэдэ эльгээhэн амаршалга дотор тэмдэглэгдээ hэн.

Партиин энэ захяа заабарие ба өөрынгөө съездын шиидхэбэринүүдые сүм бэелүүлхые оролдон, манайшье республикын промышленна предприятинуудай зохёохы ажалтан арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ 3,5 жэлые эрхим ажалаараа түгэсхэбэ. Ухаалан зохёолгын ба уралан нарижуулгын мэдүүлгэ-дурадхалнуудые оруулха социалис уялганууд гүйсэд дүүргэгдэжэ, 46 миллион түхэригэй экономическа ашаг олзо абтаhан байна. Арбадахь табан жэлэй энэ үеынхитэй жэшэхэдэ, 137 процент хүрэтэр ургалта түйлагдаа.

Эндэ илангаяа судна бүтээлгын, авиационно, локомотив-вагон заhабарилгын заводуудай, прибор бүтээлгын нэгэдэлэй, нарин сэмбын комбинадай коллективүүдэй, БАМ-ай барилгашадай, республикын геологуудай амжалтануудые тэмдэглэмээр. Ухаалан зохёолгын болон уралан нарижуулгын хүдэлмэри эрхилхэ талаар социалис мүрысөөндэ судна бүтээлгын заводой коллектив (ВОИР-ай соведэй түрүүлэгшэ Е. Г. Храмцов) республика дотороо түрүүлжэ, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облсовпрофой Хүндэлэлэй грамота, мүнгэн шанда хүртэhэн байна.

Уралан нарижуулагшад гараар хэгдэдэг хүндэ ажал үсөөрүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулдаг юм. Бүхы мэдүүлгэ-дурадхалнуудай 20 процент иимэ шэглэлтэйгээр оруулагдаhан байна. Жэшээлэн хэлэбэл, БАМ-ай барилгашадай уралан нарижуулагшадай бүлэг инженер В. Н. Верещагинай ударидалга доро уhа дамжуулдаг соргонуудай фундаментнүүдые hэлгэхэ талаар нилээд үнэтэй сэнтэй дурадхал нэбтэрүүлэн хэрэглэжэ, 32000 нормо-час ажал алмаhан, 22 хүнэй хэхэ ажал хангаhан байха юм. Бүхы алмалтань 338 мянган түхэригөөр сэгнэгдэнэ.

Мүн тиихэдэ Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинадай И. Красиковай ударидадаг зохёохы ажалтанай бүлэгэй оролдолгоор хэдэн арбаад хүдэлмэришэдэй ажал хүнгэлэгдэнхэй. Эндэ модо болбосоруулгын станогуудые нитроцеллюлозно лаагаар хангаха түхеэрэлгэ 1,4 мянган түхэригэй экономическа алмалта үгэhэн байха юм.

Прибор бүтээлгын нэгэдэлэй уралан нарижуулагша В. Раднаев нүхэдтэеэ хамта 54 хүдэлмэришэдые ажалhаань сүлөөлхэ түхеэрэлгэ зохёожо, үйлэдбэридөө нэбтэрүүлhэн байна.

Ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшадай байгша оной заншалта hайндэрые угтуулhан мүрысөөндэ хам оролсоhон нарин сэмбын комбинадай мастер-технолог Ю. П. Елшин, үйлэдбэриин начальник В. А. Нехорошков гэгшэд шэнэ поточно лини зохёожо, олон хүниие хүндэ ажалhаа сүлөөлhэн, хэдэн мянган түхэригэй алмалта түйлаhан байха юм.

Энэ мэтэшэлэн республикын промышленна предприятинуудта бүхыдэнь абажа харахада, ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшадай оролдолгоор 1101 хүнэй гараар хэдэг хүшэр хүдэлмэри оньhожоруулагдан хүнгэдхэгдэжэ, 395 хүн гар ажалhаа сүлөөлэгдэhэн байна.

Продукци бүтээлгэдэ материал гамтайгаар ашаглаха, түүхэй эд, түлишэ, электрын элшэ хүсэ, металл алмаха, арьбалха гээшэ манай арадай ажахын экономическа гол зорилго болоно гээд КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүд дотор тэмдэглэгдэhэн байна. Тэрээнhээ уламжалан, ВОИР-ай организацинууд, ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшад материальна эд зөөри алмаха, арьбалха хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулдаг гээшэ.

Тиигэжэ, жэшээнь, барилга-хабсаралгын 708-дахи поездын инженернүүд А. Антонов, С. Болдырев, М. Лазаренко, А. Пермяков, электро-гагнууршан М. Абрамов болон бусадай үйлэдбэридөө нэбтэрүүлэн хэрэглэhэн мэдүүлгэ-дурадхалаар 757 мянган түхэригэй барилгын материалнууд алмагдаhан байна. Инженер А. А. Ли гэгшын ударидалга доро хүдэлдэг «Нижнеангарсктрансстрой» трестын уралан нарижуулагшадай бригада 208 тонно цемент, 14 тонно металл, 14 тонно дизельнэ түлишэ, 41 мянган хирпиисэ гэхэ мэтэ бүхыдөө 261 мянган түхэригэй материал алмаха дурадхал оруулаа. Тиихэдэ Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай уралан нарижуулагшад бүтээгдэдэг картоной дүрбэлжэн метр бүхэндэ гаргашалагдадаг материалые нилээд ехээр хоробо.

Профсоюзуудай областной совет, ВОИР-ай областной совет «Бурятэнерго» управленитэй хамта жэл бүри электрын ба дулаанай элшэ алмаха талаар уралан нарижуулгын дурадхалнуудай конкурс үнгэргэдэг заншалтай болонхой. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ конкурсдо республикын промышленна предприятинуудай зохёохы ажалтадhаа 24 уралан нарижуулгын дурадхал-мэдүүлгэ ороhон байна. Тэдэниие үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэн хэрэглэhэнэй ашаар 1813,98 мянган киловатт-час электрын ба 1116,4 гекалори дулаанай элшэ хүсэн алмагдаа.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрhэн 3,5 жэлэй хугасаа соо республикын арадай ажахын бүхы hалбаринуудта нэбтэрүүлэгдэн хэрэглэгдэhэн ухаалан зохёолгын ба уралан нарижуулгын бүхы дурадхал-мэдүүлгэнүүдэй 73 процентнь түүхэй эд, түлишэ, элшэ хүсэ, металл болон бусад материальна нөөсэнүүдые гамтайгаар ашаглаха хэрэгтэ зорюулагданхай. Республика дотор, ниитэ дээрэнь абажа харахада, ухаалан зохёолго болон уралан нарижуулгын хэрэгтэ гаргашалагдаhан 1 түхэриг бүхэнhөө 23 түхэриг алмалта түйлагдана.

Мүн тиихэдэ Зүүн-Сибириин технологическа институдай эрдэмтэ багшанар энэ талаар республикынгаа промышленностьда ехэ туhа хүргэдэг юм. Жэшээлбэл, нёдондо жэлдэ тус институдай орооhо таряа хадагалалгын ба болбосоруулгын предприятинуудай оньhон түхеэрэлгэнүүдэй технологиин кафедрые даагша Н. Л. Урханов гэпшэ мэшээгүүдые hуллаха түхеэрэлгэ зохёожо, Улаан-Үдын хилээмэнэй продуктнуудай комбинадай үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэн байна. Энэнь жэлэй 9 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзо үгөө. Харин энэл институдай эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудай оньhон түхеэрэлгэнүүдэй кафедрые даапша Г. А. Хантургаевай Сэлэнгын ЦКК-гай үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэн ухаалан зохёолгын дурадхал 63,5 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзо үгэhэн байна.

Буряадай үйлэдбэриин «Химчистка» нэгэдэлдэ, Уоянай госпромхоздо, мүн Шэтын арhанай мехкомбинадта технологическа институдай арhанай ба булгайрай технологиин кафедрые даагша В. С. Думновай нэбтэрүүлhэн мэдүүлгэ-дурадхал 40 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзо үгөө. Энэ мэтэшэлэн тоолобол, Зүүн Сибириин технологическа институдай эрдэмтэ багшанар республикынгаа арадай ажахыда эрдэм техникын түйлалтануудые нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулна гээшэ. Энэ жэлдэшье тэдэнэр СССР-эй Ухаалан зохёолгын ба нээлтэнүүдэй талаар гүрэнэй комитедтэ 30 мэдүүлгэ дурадхал оруулаанхай. Тэдэнэйнь 16-дань дэмжэгдэhэн зүбшөөл ерээд байна.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй хугасаа соо бүхыдөө 55 миллион түхэригэй экономическа ашаг олзотой уралан нарижуулгын дурадхал-мэдүүлгэнүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гэhэн социалис уялгануудаа болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө ВОИР-ай соведүүд, республикын промышленна предприятинууд болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзай организацинууд ехэ оролдолго гаргана. Тиигэжэ, жэшээнь нёдондо жэлэй сентябрь hарада Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой ВОИР-ай совет цехүүд болон участогуудай, зохёохы бүлэгүүдэй хоорондо тусхай конкурс соносхоо hэн. Тус конкурсын гуримаар ухаалан зохёогшодой ба уралан нарижуулагшадай энэ жэлэй заншалта hайндэрые тэмдэглэжэ, түрэл заводойнгоо 50 жэлэй алдарта ойе угтуулан ухаалан зохёолго болон уралан нарижуулгаар түйлагдаhан амжалтын фондые дүрбэн жэлэй түсэбөөр хараалагдаhан хэмжээндэ хүргэхэ зорилго табигдаа бэлэй.

Мүнөө тус заводой коллектив энэ абаhан үндэр социалис уялгаяа сүм дүүргэhэн тухайгаа мэдээсэнэ. Илангаяа модельнэ цехэй уралан нарижуулагшад шалгараа. Эндэ уралан нарижуулгын хүдэлмэриин ёhотой эмхидхэлшэ мастер Евгений Леонидович Светлов болоhон байна. Эдэбхитэй бэрхэ энэ эмхидхэлшэеэ цехэйнь коммунистнууд партийна организацинга секретарьяар hунгаа.

Тус коллективэй долоодохи гэшүүн бүхэниинь уралан нарижуулагша юм. Энэ хадаа республикын дунда зэргын хараанhаа долоо дахин дээшэ. Уралан нарижуулгын талаар коллективэйнгээ амжалтада эндэхи ветерануud, слесарь-модельщигүүд Лев Петрович Гулюк, Анатолий Николаевич Кузьмин, технологическа түхеэрэлгэнүүдые заhабарилдаг слесарь Николай Нилович Калашников гэгшэд горитой хубитаяа оруулдаг. Николай Нилович гансахан энэ жэлдэ уралан нарижуулгын табан мэдүүлгэ-дурадхал үйлэдбэридөө нэбтэрүүлhэн байна. Эдэ зохёохы эдэбхитэдэй туhаламжаар цехэй бүхы коллектив амжалтатай дабшана. Байгша оной табан hара соо тус коллектив заводойнгоо дирекци, партком болон профсоюзай комитедэй дамжуулгын Улаан тугта дүрбэ дахин хүртөө.

Мүнөө республикын ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшад 1984 оной ба арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэб болон социалис уялгануудые сүм дүүргэхэ хэрэгтэ өөhэдынгөө хубитые горитойгоор оруулхын түлөө тэмсэжэ байнхай.

Д. ЗАМБУЛАНОВ,
ВОИР-ой Буряадай областной соведэй түрүүлэгшэ.

ОЛЗО ОРУУЛНА

Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй уралан нарижуулагшад ба ухаалан зохёогшод байгша оной эхинhээ 250 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй 220 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, хахад жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие холо үлүүлэн дүүргэбэ. Бар хүсөөр хэгдэдэг ажал усадхаха хэрэгтэ зорюулагдаhан хэдэн дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Тэрэнэй ашаар 25 хүн бар хүсөөр хэгдэдэг ажалhаа сүлөөлэгдэжэ, ондоо хүдэлмэридэ оруулагдаа.

Эндэ конструктор В. Г. Раднаев, техбюрогой начальник Л. А. Воейкова, слесарь Б. Б. Бурлаков, конструктор Б. Н. Олзоев гэгшэд нарижуулгын хүдэлмэридэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаададаг юм. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхилhээр В. Г. Раднаев аяар 100 мянга гаран түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй хэдэн дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Мүн Л. А. Воейкова 10 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзотой нарижуулгын найман дурадхал, Б. Н. Олзоев 3 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй табан дурадхал оруулаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (баруун гарhаа) В. Г. Раднаев, Л. А. Воейкова, Б. Н. Олзоев, В. Б. Бурлаков.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленум арадай ажахын хүгжэлтые улам дээшэлүүлхын түлөө эрдэм, техникын hүүлэй түйлалтануудые, түрүү дүй дүршэлые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ шухала гэжэ үшөө дахин заагаа hэн. Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ удха шанартай эдэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэ хадаа ажалша коллектив бүхэнэй нангин уялга болоно.

Манай Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой кузнечнэ цехэй инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, ажалай түрүүшүүл, хүдэлмэришэн бүхэн ажалдаа зохёохы ёhоор хандажа, ухаалан зохёолгын болон уралан нарижуулгын хүдэлөөндэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаададаг юм.

Цехэймнай уралан нарижуулагшад жэлэй эхинhээ 16150 түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй ухаалан зохёолгын болон уралан нарижуулгын 16 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гэхэ гү, али хахад жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие 160 процент бэелүүлжэ амжаад байнхай. Эндэ уралан нарижуулгын үнэтэй дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэн хүнүүдые онсолон тэмдэглэмээр. Жэшээнь, цехэй начальнигай орлогшо А. С. Спикин, фрезеровщик В. Л. Колесников гэгшэд түмэр дабтадаг 3 тоннын балтын сохисые түргэдхэн хубилгаха талаар дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, 5328 түхэригэй олзо заводойнгоо экономикодо оруулhан байна. Цехэй түрүү хүдэлмэришэд С. К. Пригодский, В. И. Ильичев гэгшэд халаанайнгаа даабариие холо үлүүлэн дүүргэхэhээ гадна нарижуулгын хэдэ-хэдэн дурадхал оруулжа, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. С. Пригодский 3640 түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй нарижуулгын хоёр дурадхал байгша оной эхинhээ оруулжа, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлбэ. Коммунис ажалай ударник В. Ильичев уралан нарижуулгын хоёр дурадхал оруулжа, 2640 түхэригэй олзо заводойнгоо экономикодо оруулаа.

АМЖАЛТАТАЙ

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй туршада цехэймнай уралан нарижуулагшад үйлэдбэриингөө ашаг үрые дээшэлүүлхын түлөө үндэр амжалтануудые түйлаха байха.

Л. УТКУНОВА,
цехэй техбюрогой начальник.

Улаан-Үдын уран hайханай зүйлнүүд болон бэлэгүүдые бүтээдэг туршалгын заводой технолог Г. И. Ермакова, Н. Сарданова, В. Цивилева, А. Тертиц, З. Эрдынеева гэгшэд.

В. МУЛЛЕРАЙ фото.

ОЛОН БОЛГОГД... БАЙБАШЬЕ hА...

Хэр угhаа хойшо манай республикада адуун hүрэг олоор үсхэбэрилэгдэдэг, энэнь мал ажалай шухала hалбаринуудай нэгэн гэжэ тоотой байhан гээшэ. Илангаяа мүнөө ороной Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ энэмнай баhал горитой үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Гадна адуунай мяхан дэлхэйн дэлгүүр дээрэ ехээр наймаалагдадаг болонхой гэжэ нэмэхэ ушартай.

hүүлэй гурбан жэлдэ буряад ороной ажахынууд адуун hүрэгөө арба гара мянган толгойгоор олошоруулаа. Гэбэшье республикын мал ажалай бусад hалбаринуудтай сасуулхада адуу үсхэбэрилгэдэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл олон байhаар. Селекционно болон зоотехническэ хүдэлмэридэ, мүн ажалыень эмхидхэхэ талааршье шиидхэбэрез хүлеэhэн асуудалнууд бии.

Тусхайлбал, hүүлэй үедэ эндэ адуу үсхэбэрилхэ дүршэл шадабари ехэтэй адуушад, моришод үсөөн болоо. Үнэндөө, энэ hалбариие зүбөөр эмхидхэхэ хэрэг адуушадhаал дулдыдаха ха юм даа. Жэшээнь, мүнөө Улаан-Үдын, Баргажанай районуудай зарим ажахынууд адуун hүрэгөө дайралдаhан лэ хүнүүдтэ даалгана. Тиимэhээ тус hалбариинь гаргашынь ехэ болодогынь гайхалгүй. Адуун hүрэгыньшье өөдэтэй олошорногүй. Анхандаа адуугаар олон гэжэ тоологдодог байhан Хурамхаанай райондо hүүлэй хэдэн жэлдэ тэдэнь аяар мянган толгойгоор үсөөрөө.

Зарим ажахынуудта адуун харууhанайнгаа гаргашые харюулдаггүй, хэндэшье хэрэггүй юумэн гэhэншүүгээр тоолодог. Теэд тэдэнь хэр зүб бэ? Хараад үзэе. Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхоздо мал ажалай бүхы hалбаринуудые, тэрэ тоодо адуушадай бригадые ажахын тоосоондо оруулаа. Адуушан бүхэндэ продукци үйлэдбэрилхэ даабари үгтэнэ. Унага, даагадай шэгнүүрые нэмээhэнэй центнер бүхэндэ 40 хүрэтэр түхэриг түлэдэг болоо. Тиигэжэ урдань гарзатай байhан энэ hалбариhаань мүнөө сэбэр ашаг олзо оруулагдаа.

— Бидэ бүхы гаргашаяа тоолодог болообди. Юуб гэхэдэ, гаргаша багаар хэбэлнай, өөhэдымнай абаха ашаг олзо ехэ болоно ха юм, — гэжэ энэл районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой адуушан В. Е. Бурдуковский хэлэнэ.

Тус ажахын мориной фермэ Бүхэроссин хоёрдохи шан абаа. Харин Ториин адуу үсхэбэрилгын завод —нэгэдэхи шанда хүртэнхэй. Адуу эгээл олоор үсхэбэрилдэг Витимэй совхоз жэл бүхэндэ энэ hалбариhаа хэдэн арбаад мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулна. Адуунайнь мяханай центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 100 түхэригhөө дээшэ гаранагүй гэхэ гү, али мал ажалай бусад hалбаринуудайхиhаа hураггүй хямда болоно. Гол юумэнь тэжээлhээ болоо ааб даа. Юуб гэхэдэ, адуун hүрэг түхэрезн жэлдэ хээрын бэлшээридэ ябана ха юм. Гэбэшье эндэ ажахын тоосоо, хамтын подряд нэбтэрүүлгэ ехэхэн үүргэтэй байгаа. Энэ талаар совхозой ахамад экономист Г. И. Герасимова, ажахын директор О. Я. Адушинов гэгшэдэй оролдолго ехэ. Тэндэхи мэргэжэлтэд тус hалбариин онсо илгаае hайса шэнжэлжэ, адуун hүрэгые ашаг үрэтэйгөөр үсхэбэрилхэ аргатай гэжэ малшадтаа ойлгуулжа шадаа.

Гүрэндэ тушаагдаха адууе хаhа сагтань мяханай комбинадта ябуулаагүй hаа, январь, февралиин хүйтэндэ түргэн туража, эсэстээ 35—40 мянган түхэригэй продукци алдагдана гэжэ Витимэй совхозойхид ойлгожо абаа. Тиимэhээ үбэлэй шанга хүйтэнэй болохоhоо урдахана адуугаа мяханда тушаадаг болобо. Энээнэй ашаар мүнөө эндэхид бүхы адуунайнгаа 75 процентые эрхим тарган гэhэн сэгнэлтэтэйгээр тушаана гэхэ гү, али тэрэнь урданайхиhаа арба дахин ехэ боложо, ашаг олзонь эрид дээшэлээ. Гадна урдань энэ совхоздо адуу моридой олоороо гарзалха, үгы болохо ушарай захагүй үзэгдэдэг hаань, адуушадай ажалые шэнэ гуримаар эмхидхэдэг болоhонhоонь хойшо эндэ унагад олон абтана, адуунай шэгнүүршье ехээр нэмээгдэдэг болоо. Эсэстээ эдэ бүгэдын ашаар энэ hалбари совхозойнгоо жасада жэл бүри 25—30 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо үгэнэ.

Гобшолон хэлэбэл, Витимэй, Ториин совхозуудай, Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ, «Искра» колхозуудай дүй дүршэлые халан абахаар гэжэ hанагдана.

Гэхэтэй хамта анханhаа хойшо адуу олоор үсхэбэрилдэг заншалтай байhан районуудташье мүнөө энэ hалбаринь хойшоо гараhан зандаа. Адуунай мяха гүрэндэ худалдаха тодорхой түсэбэй табигдадаггүй дээрэhээнь энэ hалбарида ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэнь бэрхэтэй болоно. Тиимэhээ адуушад, моришод ажалай түлөөнэ үйлэдбэрилhэн продукциингаа зэргээр абанагүй, тэдэнэртэ түсэбөө дүүргэhэнэйнь, даабариhаа гадуур продукци абаhанайнь түлөө ямаршье урмашуулга үгтэнэгүй. Олонхи ажахынуудта энэ hалбарида хэгдэhэн гаргашын тодоор тоологдодоггүй дээрэhээнь адуушадые алмалта хэhэнэйнь, продукциин үнэ сэнгые хямдаруулhанайнь түлөө урмашуулха аргагүй байна. Юуб гэхэдэ, адуунай мяха үйлэдбэрилхэ, тэдэнэй шэгнүүрые нэмээхэ даабари бригадануудта хүргэгдэнэгүй ха юм.

Эндэхи Битимэй совхоздо hайн дүй дүршэлэй бии байбашье, Яруунын районой ажахынууд энэ hалбаряа хуушанайнгаал гуримаар эрхилhээр. Тиимэhээ тэдэ ажахынуудта адуунииинь жэл бүри үсөөрнэ, абтаhан продукцинь улам үнэтэй боложо, адуушадаар хүдэлхэ хүнүүдшье олдохоёо болижо байна.

Республикын олохон ажахынууд үхэрэй, хониной мяха үйлэдбэрилгэдэ хэгдэhэн ехэ гаргашые адуу үсхэбэрилгэдэ тохоод, мориной мяханай өөрынь үнэ сэнгые зорюута ехэ болгоно. Иигэжэ эсэстээ энэ hалбаринь гарзатай боложо hаладаг.

Тодорхой түсэблэлгын үгы дээрэhээ адуу үсхэбэрилгые хүгжөөхэ научна болон промышленна үндэhэ hуури бии болгохо аргагүй байна. Энээнhээл боложо, республика дотор бүхыдөө үйлэдбэрилэгдэдэг мяханай миил 2 процентнь адуунай мяхан болоно. Үнэндөө, энээниие 3—4 дахин дээшэлүүлхэ арга бии.

РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын зохёоhон гуримай ёhоор үбэлжэлгын эгээл хүшэр хүндэ үедэ адуушадта hарынь ... процент нэмэжэ ... унагадай олоор... байха үедэ hүрэг... ролтогүйгөөр хару... түлөө баhа нэмэж... жэ заагданхай. ... радхал дэб дээрэ... hан дээрэ үлэшоо... Байгалай зүүн ... нуудай эрхэ бай... руулжа, тэрээндэ ... та оруулагданагүй... хэдэ, эндэхи нютаг... лынь хаанашье ... ута ха юм. Тиим... шадта хэды саг... түлөөhэ үгэхэб ... хойлхын аргагүй...

Ажахынуудта ... hүрэгөөрөө бэл... hан адууе саг со... шэгнэхын аргагүй... адуушадай ажалай... абаhан продукци... үгэдэг болохо хэ... татагдана гэжэ о... гэжэлтэд хэлэдэг... зүб гэхын аргагүй... — азарга, гүүд, ... моридые шэгнэhэ... гүй ха юм. Имаг... луулагдажа мяхан... даха залуу адуу... лэн шэгнэхэ ёhото... түргэн томо болг... луулхын тула ... хэгдэхэ зэргэтэй, ... гай моридой ... гаргаша тэдээгээр... хүдэлмэриин сагаа... дана бшуу. Бүхы ... хэлыень амяарнь ... лоhоной ашаар ... Ториин, «Шергинс... зуудай болон бу... ажахынуудай эко... энэ hалбаряа аж... соондо оруулжа, ... учна үндэhөөр ү... болож шадаа.

Адуун hүрэг ү... дэ эрдэмтэд анха... ёhоор табинагүй ... нуудай гомдодогын... hалбариие хүгжөө... нор дурадхал тэдэ... үшөө оруулагдаагүй... Буряадай хүдөө ... дэм-шэнжэлгын ин... үсхэбэрилгын шу... далнуудта оройдо... рал хандуулнагүй...

Буряадай Хүдөө ... нистерство, респуб... ропромышленна ... үсхэбэрилгын үйлэд... сэблэхэ, тоо бүри... ажалай түлөөhэ ... ниитэ гурим зохё... ниие колхоз, совхо... тагүй дүүргэгдэдэг... тогтоохо зэргэтэй... Амарай түмэр зам... Хойто районуудта hү... нүүдтэ арба шахуу ш... хынууд эмхидхэгдэ...

Бүхыдөө 45 кол... адуу үсхэбэрилнэ, ... гэдэхи табан жэлэй ... та адуун hүрэгые ... да хүргэхэ, жэлдээ ... ган тонно адуунай ... далдадаг болохо ... бигдана. Урданhаа ... байhан сэгээ ... нэгэ үе мартагдаhан ... нөө hэргээгдэжэ ... гээ үйлэдбэридэг ... мэнүүдые бии бол... дэн ажахынууд, ра... дорхойлогдоо. Тиим... нүүдые эмхидхэх... проект бии.

Тиигэжэ энэ hалб... хүсэтэйгөөр хүгжөө... мышленна үндэhэ... гаргагдаха зам да... бо.

А. ДУ...
Буряадай ...
ажахын ин...
ахалагш...
М. БА...

(«Сельская жизнь» 1984 оной июни... номерhоо)

ГҮРЭНДӨӨ ОРООhО ТУШААЖА ЭХИЛЭЭ

ЧИМКЕНТ. Казахстанай таряашад шэнэ ургасын орооhо гүрэндөө худалдажа эхилээ. Чимкентын тушаан абалгын предприятинуудта хэдэн арбаад мянган тонно шэниисэ ба ешмээн оруулагдаба.

Орооhоной жэгдэ бэшээр эдеэшээшье hаань, хүряалгын-транспортна бригаданууд hайнаар хүдэлнэ. Гансал таряашад бэшэ, мүн баhа тоогуудай, тушаан абалгын предприятинуудай, автомобильна ба түмэр замай транспортын хүдэлмэрилэгшэд эсэсэй үндэр дүнгүүдые түйлахые оролдоно. Часай графигай ёhоор орооhон тоогуудта зөөгдэнэ. Бүхы элеваторнууд дээрэхи оперативна түбүүд жолоошодто түхэрезн сүүдхын графигуудые табижа үгэнэ.

Совет орон дотор

Олохон предпр... шэнэ түхеэрэлгэн... поезднуудай ашаа... ехэ тоннын шэгнүү... хогдоо, орооhоно... шамдуу түргэнөөр ... хо арга нэбтэрүүлэ... Жэшээнь, Жданов... жэтэ совхозой ... дээрэ комбайнууд ... 20 час хүрэтэр ... Гэр бүлын экипажн... гановтанай болон ... тэнэй үүсхэлээр ... бүхэн үдэрэй хоёр н... гэнэ.

ЗАhАЕАРИЛАГШ... ЭЛЕКТРОННО ТУ...

ХАРЬКОВ. Областн... хозтехникын» сист... дэлжэ эхилhэн мэд... дэрэлгын электро... колхоз, совхозууд... но-тракторна парк... гые hайжаруулга... юм. 20 мянган ... тальнуудай али нэг... гэдэлэй ямар склад... hан тухай мэдээну... тоотой минута со... даха юм. Энээнэй ... иимэрхүү хүдэлм... гэлгэдэ бүхэли үд... даа бүхэли недел... байhан юм.

«Сельхозтехникын» ... гаанай аппарат нилэ... доо юм. Харьков... ластьдо мэдээсэлэ... гын электронно а... лэхэдэ, жэл соо н... он шахуу түхэригэй ... ческа ашаг үрэ түйл... раатай.

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗҮБШЭЛ

УРГАСАЯА ХОРХОЙНУУДhАА ХАМГААЛАЯ

Хоёр жэлэй саанахи зунай үедэ республикын олонхи нютагуудта «луговой мотылек» гэдэг ниидэдэг хорхой болон тэдэнэй үтэнүүд айхабтар ехээр дэлгэржэ, огородой эдеэнэй, хартаабхын, үбhэ ногоонойшье эшэ намаае горитойгоор гэмтээhэн байна.

Үнгэрэгшэ жэлэй зунай эхеэр энэ хорхой шумуул зарим районуудта баhал олон болохоор хүлеэгдэhэн аад, июнь, июль hарада хүйтэншэг, хура бороотой байжа, тэдэнэй үдэсэнь бага байгаад, ургамал ногоондо тиимэ ехэ хоро хээгүй.

Гэхэтэй хамта байгша ондо баhал энэ хорхойн дэлгэрхэ аюул үшөөл бии байhаар. Жэшээлхэдэ, июниин тэн багаар тэдэнэй эрбээхэйнүүдынь ниидэжэ эхилээд, зарим газарта үтэнүүдээ хаяа. Мүнөө июлиин эхеэр (түрүүшын арбан хоногто) тэдэнь таряалан, сабшалан дээгүүр дэлгэржэ, таримал ургамалнуудай эшэ намаа, сабшалангай ногооешье эдижэ гэмтээхэ аюул тохёолдуулба. Илангаяа наран сэсэгэй, кукурузын, олон жэлэй бобово ногооной, овощой ургамалнуудай түлэг ургажа байhан үнжэгэн эшэ набшые ехээр гэмтээжэ болохо байна. Тэрэшэлэн «луговой мотылек» хорхойн үтэнүүд баhал хээрын үрмэдэhэндэ, шүдэр үбhэндэ, бусадшье ногоондо олоороо аhалдажа, набша намааень нюсэгэн болотор эдижэрхидэг. Үнгэрхэдөө жэжэ модо, бургаапанай ногоон набша намаа, наринхан hалаа мүшэрые гэмтээдэгшье ушар бии.

Энэ хорхой шумуулнууд түбхын түрүүн ургамалай набша намаае, сэсэгые, үрэ жэмэсыень эдихэhээ гадна, эшынь хальhа, үндэhэнэй узуурые гэмтээдэг. Тиигэжэ хорхойн ехээр дэлгэрhэн газарта ургамал ногоон ургэлжэдөө шахуу хосордог гээшэ.

Тиимэhээ «луговой мотылек» хорхойн үтэнүүдэй мүнөө эгээл олоороо гаража эхилхэ үедэнь ургамал ногооe энээнhээ хамгаалха гээшэ тон ехэ удха шанартай, зайлашагүй шухала болобо.

Түбхын түрүүн эдэ хорхой шумуулнуудые үгы хэхэ, тэдээнhээ ургамал ногооe хамгаалхын тула юу хэхэ хэрэгтэй болоноб? Энээндэ агротехническэ, механическа болон химическэ гэхэ мэтэ хэдэн янзын онол арганууд оролсоно. Гэбэшье агротехническэ арга тэдээн соohoo эгээл гол шухала удха шанартай. Юуб гэхэдэ, газарай хүрьhэ зүбөөр, саг соонь элдүүрилhэнhээ, ургасын хойноhоо нарин заабариин ёhоор харууhалhанhаа тэдэ хорхойнуудай дэлгэрсэнь hураггүй бага байдаг. Жэшээнь, урда жэлдэнь тиимэ хорхойнуудай үзэгдэhэн таряанай газарые намар урдаа хутагатай плугуудаар гүнзэгыгөөр хахалхада, тэдэ хорхойнуудай 80—90 процентнь үхэдэг юм.

Гадна хабартаа, зунай эхеэр, тиимэ хорхойн эрбээхэйнүүдэйнь ниидэжэ эхилхэhээ урид пропашной ургамалнуудые тариха газарые hайнаар элдүүрилхэ, мүн ургамалай зурууд хоорондохиие саг соонь элдүүрилжэ бургаг ногоогүй сэбэр байлгаха хэрэгтэй. Тиихэдэ таряалангай захаархи, дүтэ шадараархи хээрын сэсэгтэ ургамалнуудые баhал аргатайл hаань сэбэрлэхэ шухала. Юуб гэхэдэ, түрүүн тиимэ ургамал ногооe хорхойнууд эдижэ эхилээд, удаань таримал ургамалда ородог шуу.

Иигээд июнь, июль hарада пропашной ургамалнуудай зурууд хоорондохиие 10—12 сантиметр гүнзэгыдэ элдүүрилхэтэеэ хамта, нэгэ мүнhэн тэндээ аммиагтай уhа оруулхада тэдэ хорхойнуудай hая бии боложо байhан үтэнүүдынь шороондо булагдадаг, агрегадуудай мөөрнүүдтэ, хутагануудта дарагдажа үгы хэгдэдэг. Мүн газарай дээрэ гараад хэбтэhэн хорхойнуудыень шубууд түүжэ эдидэг юм. Тиигэжэ эдэ хорхойнуудай дэлгэрхэнь hураггүй үсөөн болоно үгэнэ.

Хэрбээ мүнөө «луговой мотылегой» үтэнүүдэйнь олон жэлэй таримал ногооной ургаса соо ехээр дэлгэршоод байгаа hаань, тэндэхи ногооень дары сабшажа, үбhэн болгон хатааха, витаминтай ногооной гурил болгохо, сенажда дарахадашье өөрэгүй.

Элдэб хоро сасажа, химическэ арга сасажа, «луговой мотылёк» хорхойнуудые түргэнөөр усадхаха гээшэ баhал ашаг үрэтэй ааб даа. Илангаяа түрүүшын үеын үтэнүүдэй бии болоод байхада огородой эдеэнэй, таримал бусад ургамалнуудай ургаса дээгүүр хоро сасахада тэдэ түргэн үгы хэгдэдэг байна. Гэбэшье ургамал ногооной түлэг сэсэглэжэ байхада тэрээндэ химическэ хоро сасаха гээшэ нүгөө талаараа hайн бэшэ. Ургасада ехэхэн хохидол ушаруулагдаха ха юм. Имагтал тиимэ хорхойнуудай хэтэрмэ олон болошоод, тэндэхи ургасые бүхыдэнь эдижэ hалгааха аюулые тохёолдуулаад байгаал hаань, сэсэглэжэ эхилhэн ургамал дээрэшье химическэ хоро сасаха баатай болоогдохо байна. Юуб гэхэдэ, тиигээгүй hаа, тэдэ хорхойнууд улам саашаа дэлгэржэ, бусад полинуудай ургасые гэмтээжэ болохо бшуу.

Ямар хоро, хэды шэнээнээр сасахаб? Жэшээнь, 80 процентын хлорофосые гектар бүридэ 1,5—2 килограмм хүртэхөөр, 30 процентнь метафосые гектарай 1,4 килограмм, 12 процентын гексахлоранай дустые гектарта 15—18 килограмм хүртэхөөр сасаха ёhотой. Мүн дендробациллин гү, али энтобактерин хоро гектар бүридэ 2—3 килограмм хаяжа болоно.

Эдэ бүгэдэhөө ямар тобшолол хэхэб гэхэдэ, ажахынуудай агрономууд, огородшод, кукурузашад, механизаторнууд мүнөө үедэ, илангаяа анхаралтай нарин байха, ургасаяа хорхой шумуулhаа хамгаалха бүхы шухала хэмжээ абаха зэргэтэй. Энээнhээ ерэхэ намарай ургаса нилээд дулдыдаха байна.

А. БОТОЕВА,
ургаса хамгаалгын республиканска станциин лабораторие даагша.

САГ ҮРГЭЛЖЫН АНХАРАЛ ДОРО

Дарья Петровна Миронова Буряадай АССР-эй, мүн РСФСР-эй габьяата багшын нэрэ солотой юм.

Һургуулиин шэнэ реформо тухай, мүн урда сагта Баунт нютагаи ямар газар байһан тухайда эндэхи эвенк һургуулиин түүхэтэ намтар тухайдашье хөөрэлдэнэбди.

Октябриин революциин урда тээ энэ нютагта нэгэшье һургуули байгаагүй, харин гурбан һүмэ байһан гэхэ. 1925 ондо Багдарин тосхондо эхин түрүүшын эвенкийскэ һургуули нээгдэжэ, түрүүшын багша Александр Александрович Комарицын байһан юм. Тэрэ өөрөө эвенк хүн байгаа.

Эвенкнүүдэй дунда гэгээрэлэй хүдэлмэри эрхилхэ хэрэгтэ Михаил Григорьевич Воскобойников эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. 1929—1930 ондо эвенк һургуулиин багша байһан юм. Хожомынь Михаил Григорьевич хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор болоод, Ленинградта Герценэй нэрэмжэтэ институдай профессорээр удаан жэлдэ ажаллаһан юм.

Хуушанай газетэ ирвэжэ һуутараа, баһа нэгэ һонирхолтой материалтай дайралдабабди. 1931 ондо Улаан-Үдын багшанарай техникум дүүргээд, эвенк эхин һургуулиие даагдаар томилогдоод, Багдарин тосхон август һарын һүүл багаар ерэһэн тухайгаа Яков Борисович Левинтас бэшэһэн байба. Тэрэ мигэжэ бэшэнэ: «Шэтэ, Романовкаар дамжажа, Багдарин тосхон арай шамайхан ерээ бэлэйб. Тиихэдэ самолёт ниидэхэ юм гэжэ һанаандашье ородоггүй байгаа. Харгыдамни олон бэрхэшээлнүүд ушараа бэлэй. Ехэ Амалат Бага Амалат гэдэг хоёр гол удаан оройһон бороогой һүүлээр үерлэжэ, хоёр эрьеэрээ халижа байба. Хазаар морёор тамаруулжа, эдэ хоёр голые мэгдэжэл гаталаа бэлэйб.

Хори найман хоногто харгыда ябажа, ажаллаха газартаа хүрэжэ ерэхэдэмни, һургуулиин гэр үшөө бүтэжэ ядажа байбал даа. Тэдэ яахаб, һургуулияа өөрөө барилсажа эхилбэб. Арайхан гэжэ сентябриин һүүл багта гэрээ бүтээбэбди. Дүрбэн классай таһалгатай һургашадай байрын хоёр таһалгатай, столовотой, багшын байха баһа таһалгатай байшан бодхоогдошобол даа.

Дүрбэн класста гансаараа ягаад багшалха бииб даа. Федоровка гэжэ шахтада Лазарь Элиасов гэжэ залуу хүдэлмэришэн ажалладаг, тэрээ тиихэдэ юһэн классай һургуулитай байгаа. Тэрэ намтай багшалалсадаг болобо. Хожомынь Лазарь Ефимович Элиасов хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор болонхой».

Тэрэ гэһээр хэды саг үнгэрөө гээшэб!

Багдаринда һаруул һайхан шэнэ һургуули бариганхай. 1959 ондо эвенк эхин һургуули найман жэлэй интернат-һургуули болоһон аад, 1976 ондо дунда һургуули болгогдоо. Энэ һургуулида хамта дээрээ хэдэн зуугаад хүбүүд басагад, тэрэ тоодо зуу һайса гаран эвенк үхибүүд мүнөө һурана.

Интернат-һургуулида һуража байгаа эвенк залуушуул гүрэнэй зүгһөө хоол хубсаһанһаа эхилээд, бүхы юумээр хангагдадаг. Энээндэ жэл бүхэндэ табан зуу мянгаһаа дээшэ түхэриг гаргашалагдана. Энэ жэшээ баримта дээрэһээшье хараад үзэхэдэ, ленинскэ национальна политикые хэлбэришэгүйгөөр хүтэлбэри болгодог Коммунис партимнай, совет гүрэмнай орон доторхи бүхы үндэһэ яһатанай экономическа болон социальна хүгжэлтэдэ, арадай соёл болбосоролдо саг үргэлжын ямар ехэ анхарал оролдолго гаргана гээшэб!

Хойто зүгэй үндэһэ яһатанай ажаһуудаг районуудые экономическа болон социальна талаарнь дам саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай тусгаар тогтоол дүрбэн жэлэй саада тээ КПСС-эй Центральна Комитет болон РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет батала абаһан юм. Энэ тогтоолой үндэһөөр партиин обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет 1980 ондо тусгаар тогтоол баталан абажа, хойто зүгэй үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд—эвенкнүүдэй ажаһуудаг Баунтын, Хойто-Байгалай, Баргажанай, Хурамхаанай экономическа болон социальна хүгжэлтын комплексно түсэб табиха гэһэн даалгабари СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда, мүн бусад научна эмхи зургаануудта, дээдэ һургуулинуудта үгэһэн байна.

Район бүхэндэ нютагай промышленность, хүдөө ажахы үргэнөөр хүгжөөгдэнэ. Хойто-Байгалай, Баунтын районуудай газар дээгүүр Байгал-Амарай түмэр замай барилга мүнөө дүүрэнтэжэ байна. Эдэ районуудай экономическа болон социальна хүгжэлтэдэ БАМ-ай айхабтар ехэ нүлөө үзүүлхэ байһаниинь дамжаггүй. Тиихэдэ Баргажанай, Хурамхаанай районууд БАМ-айхидые хүдөө ажахын продукциар хангаха газар болгогдохоор хараалагдана.

Зүгөөр оро үсхэбэрилхэ, агнуури эрхилхэ, зэгаһа бариха гэхэ мэтын үйлэдбэридэ эндэхи нютагайхид, тэрэ тоодо эвенкнүүд эдэбхитэйгээр хабаадуулагданагүй. Эндэхи колхоз, совхозуудай материально-техническэ бааза һайнаар хүгжөөгдэнэгүй. Эдэ болон бусад дутагдалнуудые ойрын үедэ усадхаха хэмжээнүүдые абаха гэжэ КПСС-эй обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет эндэхи партийнэ, советскэ органуудые, Буркоопсоюзые, агнуури-олзоборилгын ажахые эрхилдэг управлениие уялгалһан байгаа.

Тэрэ гэһээр эдэ районуудта нилээд ехэ юумэн хэгдэжэ байна. Баунтын районой Багдарино, Монгой, Россошино, Амалат болон бусад һуурин тосхонууд, Хойто-Байгалай районой Хуушан Уоян, Кумора, Дээдэ-Заимка болон бусад һуурин тосхонууд гүрэнэй энергосетьһээ электрын эльшэ хүсэ абадаг болобо.

Оро олоор үсхэбэрилхэ, орын мяха ехээр үйлэдбэрилдэг болохо хэмжээнүүд Баунтын, Хойто-Байгалай районуудта мүнөө абтажа байна. Бэряанда үсхэбэрилэгдэдэг ан Хойто-Байгалай районой Холодная тосхондо, Багдаринда, мүн бусад газарнуудта эмхидхэгдэнхэй. Кабанскын районһоо ондатра абаһашажа, Хойто-Байгалай бишыхан нуурнууд соо үсхэбэрилжэ эхилбэ.

Һургуулиин, соёл культурын шэнэ байшангууд эндэ баригдажа, медицинскэ болон хүгэдэй эмхи зургаанууд шэнээр байгуулагдана. Баунтын районой Россошино, Маловка тосхонуудта, Хойто-Байгалай районой Кумора, Хуушан-Уоян болон бусад һуурин тосхонуудта шэнэ һургуулинууд һүүлэй үедэ баригдаа. Эдэ һургуулинуудта хамта дээрээ 2300 гаран үхибүүд һураха болоно.

Эдэ бүгэдын ашаар хоёрдохи халаанда һурадаг һурагшадай тоо хойто районуудта эли бодо үсөөрөөд байна. Мүнөө һургуулиин наһанай бүхы үхибүүд, тэрэ тоодо эвенк хүбүүд, басагад бултадаа һургуулида һурана. Һуралсал хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам һайжаруулагдажа байна.

Хүдэлмэришэн залуушуулые үдэшын болон заочно һуралсалда хабаадуулхада ехэ анхарал хандуулагдана. Жэшээнь, Хойто-Байгалай, Баунтын районуудта БАМ-ай залуу хүдэлмэришэдтэй, залуу колхознигуудай үдэшын һуралсал эмхидхэгдэнхэй. Хүдэлмэришэн болон хүдөөгэй залуушуулай заочно аргаар дунда болон дээдэ эрдэм шудалха тухай асуудалай хэр зэргээр Баунтын райондо шиидхэгдэжэ байһан тухай, мүн Хойто-Байгалай район дотор һургуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдэй хүмүүжэлые һайжаруулхын түлөө ямар хэмжээнүүдэй абтажа байһан тухай асуудалнууд республикын Гэгээрэлэй министерствын коллеги дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Эвенк үхибүүдэй бэлэдхэлэй классууд Хурамхаанай районой Дэрээнэй дунда һургуулиин, Хойто-Байгалай районой Хуушан Уоян, Холодная тосхонуудай эхин һургуулинуудай дэргэдэ эмхидхэгдээ.

Эвенк үндэһэ яһатанай дунда соёлой хүдэлмэриие улам һайжаруулжа, тэдэнэй политическэ болон ажалай эдэбхи хэшээлые савшадань дээшэлүүлхэ, социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ, түсэбтэ даалгабаринуудыень, абаһан уялгануудыень дүүргүүлхэ, эндэхи соёлой эмхи зургаануудай материально-техническэ бааза бэхижүүлхэ, дунда һургуулитай болоһон эвенк залуушуулые соёлой, искусствын дээдэ һургуулинуудта һургаха, хойто районуудта фестиваль, выставкэ болон уран һайханай харалга хирэ-хирэ болоод лэ эмхидхэжэ байха. Мүн гурбан жэл соо нэгэ удаа Буряадай АССР-эй соёлой болон искусствын үдэрнүүдые Хойто зүгэй үндэһэ яһатанай ажаһуудаг республикынгаа район бүхэндэ үнгэргэхэ, эвенк үхибүүдэй искусствын һургуули эмхидхэхэ, арадай урлалга, модоор, яһаар, шулуугаар элдэб зүйлнүүдые урлан дархалха, ангай арһаар национальна хубсаһа оёхо гэхэ мэтые эмхидхэхэ шухала гэжэ манай республикын Министрнүүдэй Советэй тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада, жэшээнь, Багдаринай дунда һургуули дүүргэһэн гуша гаран эвенк хүбүүд, басагад Ленинград, Красноярск, Хабаровск, Улаан-Үдэ болон бусад хотонуудай дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудта эльгээгдэһэн байха юм. Эвенк яһатанай уран һайханай коллективэй конкурс Улаан-Үдэдэ эмхидхэгдэһэн байгаа. Гадна «Осикта», «Гоюун» гэдэг уран һайханай ансамбльнууд Москва хото ошожо, СССР-эй Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ хабаадалсажа, дипломуудаар шагнагдаһан байха юм.

1982 оной март һарада Хойто-Байгалай райондо Буряадай АССР-эй соёлой болон искусствын үдэрнүүд үнгэргэгдөө. Республикымнай хойто зүгэй район бүхэндэ эвенкнүүдэй уран һайханай коллективүүд эмхидхэгдэнхэй. Багдаринда хойто зүгэй үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд—эвенкнүүдэй урданай болон мүнөөнэй ажабайдалые харуулһан музей эмхидхэгдэнхэй.

Эвенкнүүдые медицинскэ, соёлой болон ажаһуудалай, худалдаа наймаанай талаар хангаха ябадал эмхидхэхэ комисси байгуулагданхай. Энэ комиссиие арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо хүтэлбэрилдэг. Тиигэжэ эвенкнүүдэй экономическа болон социальна һуудал байдалые улам саашадань һайжаруулха хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулагдадаг болонхой.

Ц. МИТЫПОВ,
журналист.

АБАЙДАЛЬАА ҺАБАГШАТАЙ

...лүүлээ. Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо Балдан Ябжановые танихагүй хүн хомор. Тэрэ илангаяа малшад, таряашадай ажал болон ажаһуудалые олон жэлдэ шэнжэлжэ, шудалжа, «Зоной хэшэг» гэжэ роман бэшэжэ гаргуулба. Энэ номынь ажабайдалһаа һабагшатай хадаа уншагшадай һонирхол татана. Энэ мэтээр Цэрэн Галанов «Буряадай комсомолец» гэжэ барилгын отрядай хүдэлжэ байдаг БАМ-ай Таксимо тосхон тээшэ үе-үе болоод ошоно.

Ажабайдалтай холбоо барисаагаа улам бэхижүүлхэ, улам нарижуулха гээшэ шухала ааб даа. КПСС-эй ЦК-гай 1982 оной майн, 1983 оной июниин Пленумүүдэй, мүн «Коммунизм байгуулгын бодото ажал хэрэгүүдтэй литературно-уран һайханай журналнуудай холбоон тухай» КПСС-эй ЦК-гай Тогтоолой дүүргэлтэ болгон, Түнхэнэй совхозые шефтээ абажа, зохёохы ажалай харилсаа холбоо байгуулха гэһэн шиидхэбэри республикын Уран зохёолшодой холбооной правлени болон партбюро гаргаһан юм. Энэ шиидхэбэри партийна суглаан дээрэ нэгэн дуугаар дэмжэгдээ һэн.

Удангүй Түнхэнэй совхозой дирекци (директорынь В. Ж. Сыренов), партком (секретарь С. Д. Гыргешкинов), профком (түрүүлэгшэнь Б. И. Сыбенов) хамтынгаа зүблөөн дээрэ Буряадай Уран зохёолшодой холбооной үүсхэлые нэгэн дуугаар дэмжэжэ, хоёр коллективэй хоорондо зохёохы-үйлэдбэриин ажалай талаар байгуулха харилсаа холбооной хэлсээ хоёр жэлэй хугасаагаар баталан абаба.

Энэ хэлсээнэй ёһоор Уран зохёолшодой холбоон өөһэдынгөө, мүн холоһоо айлшалжа ерэһэн уран зохёолшодые, залуу бэлигтэниие, тэрэ тоодо поэт Мүнхэ Сарьдагай нэрэмжэтэ уран зохёолой нэгэдэлэй гэшүүдые Түнхэнэй совхоздо эльгээжэ, хүдөө ажалай халуун хаһада хүнүүдэй хүдэлжэ байһан газарта уулзалгануудые үнгэргэхэ, совхозой экономикын болон соёл гэгээрэлэй хүгжэлтэ тухай, үйлэдбэриин түрүүшүүл болон һониин намтартай хүнүүд тухай очерк, зураглал, замай тэмдэглэлнүүдые бэшүүлхэ байна. Байн байтараа эдэ материалнуудта үндэһэлэн уран һайханай баримтата зохёолнууд бүтэхэдээ болохо бшуу. Мүн нютагай библиотекэнүүдтэй хамта Буряадай уран зохёолшодой бэшэһэн номуудаар уншагшадай конференцинүүдые, литературна үдэшэнүүдые үнгэргэхэ байнабди.

Тиихэдэ совхозой партком совет болон буряад литературые улад зондо дэлгэрүүлхэ талаар саг үргэлжэ оролдолго гаргажа байха зэргэтэй. Хүдөө нютаг тухай бэшэгдэһэн шэнэ зохёолнуудые хүдэлмэришэдтөө уншуулжа, уншагшадай конференцинүүдые үнгэргэжэ тэрэ жэлдэ эгээ эрхим ямар зохёол бэшэгдээб гэжэ элирүүлжэ байха. Республикын уран зохёолшодой прозын, поэзиин болон драматургиин талаар хүдөөгэй байдал тухай, илангаяа ургажа ябаа үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын темэдэ бэшэһэн эрхим зохёолдо совхозой зүгһөө һайшаалай шан олгогдохо. Энэ шан олголгодо уншагшадай һанамжа гол анхаралда абтаха юм.

Совхоз уран зохёолой булан бии болгохо юм. Эндэнь республикын уран зохёолшодой номууд, газетэ, журналда гараһан зохёолнууд, тэдэнэй портредүүд, совхозой ажалай түрүүшүүлтэй, тэдэнэртэй уулзалгануудые харуулһан фото-зурагуудай альбомууд табигдаха. Байн байтараа уран зохёолой булангай хүсэд түхэлдөө ороһон хойно Хужар нютагһаа урган гараһан, Буряадай бэлигтэ поэдүүдэй нэгэн байһан Борис Сыреновэй нэрэ зүүлгэхэ гэһэн шиидхэбэри абтаба.

Л. ТАПХАЕВ,
Буряадай Уран зохёолшодой холбооной литконсультант.

УРИДШАЛАН ДҮҮРГЭГДЭЭ

Хориин районой Хүрбын совхозой һаалишад гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб район дотороо хамагһаа урид дүүргээ. Түрүү һаалишад Е. Дабаева, В. Мухомедзянова гэгшэд үнеэн бүриһөө дунда зэргээр жэлэй эхинһээ хойшо мянга гаран килограмм һү һаһан байна.

Һаалишад зунай тунгэ ногооной үедэ һү һаалияа улам дээшэлүүлхэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэ хүсэлэнтэйгээр социалис мүрысөөндэ оролсонхой. Гадна Могойн гүүртын комсомол-залуушуулай коллектив шэмэтэй ногооной үедэ һү һаалияа дээшэлүүлхэ, сагаан эдеэ билтаруулха, түсэб даабарияа болзорһоонь урид дүүргэхые оролдон хүдэлжэ байна. **Ц. ГОМБОДОРЖИЕВА.**

ХОНИШОД, ҺААЛИШАД АМАРНА

Хангал үнэртэй мойһоор бүрхөөгдэнхэй Бархан горхоной эрье дээрэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз хэдэн жэлэй саада тээ колхознигуудайнгаа амарха байшан бариһан юм. Богонихон сагай хугасаа соо тэрэнь олондо һайшаагдадаг болоод байна.

Энэ амархая ерэгшэдтэ аятай зохид байхын тулада бүхы эрхэ нүхэсэл зохеогдонхой. Унтаха корпусынь, столовонь ямар һайнаар түхеэрэгдэнхэй гээшэб. Мүн тиихэдэ дуратайшуул хажуудань дэлбэрэн байдаг домто аршаанһаа хүртэжэ болохо. Тэндэһээ холо бэшэ оршодог егериин пункт дээрэ гүүнүүд һаагдадаг. Тиимэһээ энэ амаржа байгшадта сэгээ үгэдэг.

Амаралтын байшангай нээгдэһэн сагһаа хойшо хүдэлжэ байһан коллектив Б. М. Малакшановай хүтэлбэри доро мүнөө дүй дүршэлтэй болонхой, эндэ амархаяа ерэгшэдые һайнаар хангана.

Түрүүшын ээлжээндэ эндэ ажахын хонишод амарба, харин мүнөө һаалишад ерэнхэй.

Байгша зунай үедэ энэ амаралтын байшанда 80 гаран колхозник амарха юм.

Т. ЮМСУНОВА.

АЖАЛШАДАЙ бэшэгүүдһээ

ДААБАРИЯА БОЛЗОРҺОО УРИД

Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын хүдэлмэришэд 25 жэлэй саада тээ түрүүшынгээ продукци гаргажа, республикын ажалшадта бэлэглэһэн юм. Мүнөө фабрикын хүдэлмэришэд байгша оной октябрь һарада гүйсэхэ «мүнгэн» ойгоо ажалай бэлэгтэйгээр угтахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэнхэй.

Фабрикын коллективтэ түрүүшын үдэрһөө хүдэлжэ эхилһэн ажалай ветеранууд олон. Тэдэнэй нэгэн Намжилма Дугаровна Цыденжапова болоно. Ажалай ветеран нүхэр Цыденжапова фабрикын нээгдэһэн жэлдэ оёдолшоноор хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Тэрэ гэхэһээ хойшо Намжилма Дугаровна түрэл болоһон предприятидаа таһалгаряагүй ажаллажа, оёдолшоной нарин мэргэжэлдэ олон тоото залуушуулые һургаһан байха юм.

Хоёр жэлэй урда тээ пенсиин наһанда хүрэбшье Н. Д. Цыденжапова түрэл фабрикадаа ажаллаһаар.

Коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Намжилма Дугаровнагай нэрэ обог фабрикын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэнхэй. Һаяхана нүхэр Цыденжапова түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэбтэ даабариие болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа элидхэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Д. Цыденжапова.

Е. СУРМАЧАЙ
фото-текст.

ХИЛЫН саанаһаа
ТАСС·АПН

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН ЗҮБЛЭХЭ ЗҮЙЛЭЙ ГОЛ АСУУДАЛНУУД

НЬЮ-ЙОРК. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан саралга, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлалга, замбуулинай дайдада буу зэбсэг гаргалгые саралга, уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые эбэй ёһоор, хөөрэлдөөнүүдэй ашаар шиидхэлгэ, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаае хүгжөөлгэ, экономическа хүгжэлтэ — эдэ бүхы асуудалнуудта ООН-ой Генеральна Ассамблейн 39-дэхи сесси гол анхаралаа хандуулха байна. 1984 оной сентябриин 18-да эндэ нээгдэхэ хуралдаанай зүблэхэ зүйлэй 138 асуудалые ООН-ой секретариат толилбо.

Генеральна Ассамблейн дааб дээрэхи зүблэхэ зүйлэй элирхэйлэн гэршэлһэнэй ёһоор, элдэб үедэ Советскэ Союзай гаргаһан үүсхэлнүүд гол асуудалнуудаар —дайн ба эб найрамдалай асуудалнуудаар ООН-ой ажал ябуулгын гол шэглэлые тодорхойлхо ёһотой. Ядерна дайнай аюул улам үргэдэжэ байна гэжэ СССР һүүлэй жэлнүүдтэ ООН-ой анхарал илангаяа ехээр хандуулһан байна. Тэрэнэй дурадхалаар бүмбэрсэг дэлхэйн хуби заяанай түлөө арадуудай ниитэ һанаагаа зоболгые элирхэйлэн харуулһан хэдэ хэдэн шиидхэбэринүүд баталагдан абтаа һэн. Тусхайлбал, хүн түрэлтэндэ эсэргүү эгээл ехэ гэмтэ ябуулга болохо ядерна дайе буруушаалга тухай совет делегациин дурадхажа оруулһан деклараци Генеральна Ассамблейн 38-дахи сесси дээрээ һайшаагаа һэн.

Энэ бүтэмжэтэй һайн хараа шэглэл сесси дээрэ үргэлжэлүүлэгдэхэ байна. Ядерна буу зэбсэгүүдые али бүхы талаарнь туршалгые хойшолуулашагүйгөөр болюулха, хорихо тухай, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые тэрэ хэмдэнь үлөөхэ тухай, буу зэбсэг бүтээн гаргалгые замбуулинай дайдада нэбтэрүүлгые зайсуулха тухай асуудалнуудые тэрэнэй делегадууд дахинаа зүбшэн хэлсэхэ. Эдэ бүхы асуудалнуудаар уласхоорондын эмхидэ СССР-эй тодорхой үүсхэлнүүд дурадхагдаа һэн.

Генеральна Ассамблейн зүблэхэ зүйлэй проектдэ оруулагдаһан совет эб найрамдалта бүлэг дурадхалнууд буу зэбсэгүүдые хуряалгын асуудалай бүхы талада хабаатай байна. Энэ талаар үгэеэ ойлголсохо арга олгохо зэргэтэй. Эдэниие шиидхэлгэ буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо, болюулха арга олгохо байна бшуу. Советскэ Союзай хэзээ нэгэтэ гаргаһан үүсхэлнүүд инмэл удха шанартай юм. Ядерна буу зэбсэггүй гүрэнүүдэй аюулгүйе бэхижүүлхэ, ядерна зэбсэг хэрэглэхэгүй, хүн зониие олоорнь алаха хюдаха зорилготой шэнэ түхэлэй буу зэбсэг үйлэдбэрилгые хорихо тухай үүсхэлнүүдые Советскэ Союз гаргаа һэн. Химическэ буу зэбсэг хорихо тухай дурадхалнууд мүн лэ иимэ зорилготой байна.

Болохоёо байгаа сесси дээрэ хүн түрэлтэнэй ажамидаралда шухала удха шанартай эдэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ амжалтын туйлагдаха байһаниинь гол түлэб США болон НАТО-гай талаар тэдэнэй союзнигуудһаа гол түлэб дулдыдаха байна. Ядерна зэбсэг бүтээн гаргалгые хизаарлаха талаар ямар нэгэн шухала хэмжээнүүдые абахые хараалһан али бүхы тогтоолнуудые американ делегаци урдахи хуралдаан дээрээ буруушаагаа һэн гээд һануулха хэрэгтэй. Онсо юумэниинь юуб гэхэдэ, США хадаа ядерна буу зэбсэгүүдые тэрэ хэмдэнь үлөөхэ тухай, замбуулинай дайдада буу зэбсэг бүтээлгые зайсуулан сараха тухай бүхы дурадхалнуудые буруушааһан ООН-ой ори ганса орон болоно.

ажахынууд ба цехүүд байгуулагдаа. Хаа хаанагүй тэжээл бэлэдхэлгын оньһожоруулагдамал бригаданууд ба звенонууд эмхидхэгдэнэ. Энээнэй ашаар түсэбтэ табан жэлэй эсэс тээшэ орон дотор бүхыдөө тэжээл үйлэдбэрилгэ, урдахи табан жэлэйхитэй сасуулхада, хоёр дахин дээшэлхэ байна.

ТУРШАЛГАНУУД АМЖАЛТАТАЙГААР ТҮГЭСХЭГДЭБЭ

ГАВАНА. Кубын Нуэвитас хотодо «10 октября» гэжэ дулаанай электростанциин дүрбэдэхи ээлжээнэй туршалганууд амжалтатайгаар түгэсхэгдэбэ. Станциин шэнэ ээлжээн 125 миллион киловатт-час электрын эльшэ хүсэ үйлэдбэрилхэ хүсэтэй юм. Июлиин эхээр тэрэ национальна эльшэ хүсэнэй системэдэ холбогдохо байна. Табадахи ба зургаадахи ээлжээнүүдэй участогууд дээрэ хүдэлмэри баһал түлэг дундаа ябуулагдана. 1986 ондо тэдэнэй ашаглалгада оруулагдахада, дулаанай энэ электростанци 560 миллионһоо дээшэ киловатт-час электрын эльшэ хүсэ үйлэдбэрилдэг болохо юм. 25 жэлэй саада тээ революциин урда Кубын бүхы электростанцинууд эды шэнээн эльшэ хүсэ үйлэдбэрилдэг байһан.

(ТАСС).

Рейганэй захиргаанай зонхилжо байха үедэ США-да расис һанал бодол, хүсэл эрмэлзэлгэнүүд улам үргэдэһэн байна. Һүүлэй үедэ орон дотор шэнэ түхэлэй нацис ба расис бүлэглэлнүүдэй ажал ябуулгануудаа улам эдэбхижүүлһэниинь гайхалтайшье бэшэ. Калифорни, Техас, Коннектикут, Алабама болон бусад штадуудта сэрэгэй шэнжэтэй лагерьнууд, һуралсалай түбүүд байгуулагдажа, хархис хараа бодолтой хүнүүд эндэ ээзрхэнэ. Эдэнэй байрлаһан газарнууд тон нюуса юм. Тиин эдэ үүрнүүд гурбан һара болоод лэ һэлгэгдэжэ байдаг. Эдэ бүлэглэлнүүдэй юрын гэшүүд сэрэгэй бэлэдхэл гарадаг, һүйдхэлтэ ябуулгануудые үүдхэхэ, тэһэлэлгэнүүдые хэхэ, галдаха талаар мэргэжэлтэй болодог, үйлсөөр байлдаануудые хэжэ һурадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Калифорни штадай Фонтана хотодохи сэрэгэй шэнжэтэй лагерьта.

Камера пресс—ТАССай фото.

ООН-ой 40 ЖЭЛЭЙ ОЙЕ ҺАЙНДЭРЛЭХЭ КОМИТЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

НЬЮ-ЙОРК. Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин 40 жэлэй ойе һайндэрлэхэ бэлэдхэлэй комитедэй заседани уласхоорондын эмхиин штаб-байшан соо болобо.

Хүн түрэлтэнэй ерээдүйн үетэниие дайнай гашуудал зоболонһоо аршалан абарха гээшэ бүхы правительствануудай ба арадуудай эгээн шухала зорилго болоно гэжэ ООН-ой Устав дотор найруулагдаһан уряае бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэй гээд ООН-ой Генеральна Ассамблейн 38-дахи сессиин түрүүлэгшэ К. Ильюэка (Панама) заседаниие нээхэдээ мэдүүлбэ. Хүн түрэлтэндэ үхэлэй аюул тохёолдуулжа болохо «хүйтэн дайе» дэбэргэхэ гэһэн политикаһаа арсаха гээшэ шухала удха шанартай байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Ядерна зэбсэг бүтээн гаргалгые болюулха, буу зэбсэгүүдые хуряаха, бүхы гүрэнүүдэй хоорондо харилсаа холбоо болон үгэеэ ойлголсолгые тогтоохын түлөө тэмсэхэ шухала гэжэ Х. Ильюэка мэдүүлбэ.

Индиһээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ Н. Кришнан бүлэглэлдэ хабаададаггүй оронуудай хүдэлөөнэй үмэнэһөө үгэ хэлэхэдээ, ООН-ой Уставай гол ёһонуудай үндэһөөр зорилгонуудаа батаар баримталан бэелүүлдэг байһанаа, эб найрамдал болон аюулгүй байдалые хангаха талаар энэ эгээл олоной хабаадалгатай уласхоорондын эмхиин үүргые дээшэлүүлхэ байһанаа элирхэйлээ. Буу зэбсэгүүдые бүгэдэ ниитээрээ гүйсэд дүүрэнээр хуряаха хэрэгтэ олон үндэһэ яһатанай эмхи үндэр ехэ үг зорилготой гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшон о р о й нёдондо жэлэй март һарада болоһон VII конференци дээрэ энэ хүдэлөөнэй хараа бодол батаар харуулагдаа һэн гэжэ Индиин делегат мэдүүлбэ.

Австриин, Замбиин, Мексикын, Румыниин, Шри Ланкагай, Югославиин ба бусад оронуудай түлөөлэгшэд заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, мүнөө үеын эгээл шухала, орёо асуудалнуудые шиидхэлгэдэ Нэгэдэмэл Нацинуудай Организаци шухала үүргэ дүүргэдэг байна гэжэ онсолон заабад.

Уласхоорондын эб найрамдал ба аюулгүй байдал хангаха гээшэ ООН-ой гол зорилго болоно. Энэ эмхиин байгуулагдажа байха үедэ иимэ зорилго тон шухала удха шанартай гэжэ Советскэ Союз тоолоо һэн. Мүнөөшье тэрэ иимэ хараа бодолоо баримталдаг юм гэжэ СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшын орлогшо В. Л. Олеандров мэдүүлээ. Эб найрамдалые бэхижүүлхэ, уласхоорондын харилсаа холбооое таарамжатай һайнаар хүгжөөхэ гээшэ ООН-ой гол зорилго болоно гэжэ бидэ этигэн найданабди гээд тэрэ тэмдэглээ.

СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай хабаадалгатайгаар һаяхан Москвада болоһон Экономическа зүблөөн дээрэ баталагдан абтаһан «Эб найрамдал хангаха ба уласхоорондын экономическа харилсаан» гэһэн декларацида совет түлөөлэгшэ заседанида хабаадагшадай анхаралые хандуулһан байна. Эб найрамдал, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, дэлхэй дээрэхи шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ туһалха зорилготойгоор гүрэнүүдэй гаргаһан хүсэлэл оролдолгонуудые нэгэдүүлхэ гээшэ Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин гол зорилго болоно.

ТОЛИ

С. АНГАБАЕВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

Нажартаяа,
Нагасатаяа
хөөрэлдэһэндэл,
Намаагынь — һахалынь
шэмхэһэндэл,
Наадажа ябаһанаа
һанахадаад,
Наартай үе руугаа
«шунгааб».

Нажарни
Намар уруугаа
һолжороод,
Намаагаа һэжэржэл
хаяа.
Нагасамни үбэлһөө
шэртэнхэй,
Нюдэнинь намаяа
шэрбэнхэй.

* * *

Угай һайхан удхатай
Улаан тугай дуудалтай
Хадаа битнай урагшатай
Харгы замдаа ябанаб
даа.

Сагай сахариг эрьюулхэ
Сагаан хүсэмни ялалай?
Гахай галаб хүнгэлхэ
Гайтай засагии ялалай?!

Эрын хонгор дуунай
Бэеынь барагдаад
байхада,
Энэ шинии наһанай
Эдлэл болоод байхада;

Дуулажал ябаха гэээшэ,
Дорюун хэрэг гээшэ.
Дуудажал байһан
дэлхэйдээ
Дүүлижэл ниидэһэн
хүсэлэйб.

Хубисхалта үүргээ
алдаагүй
Хубитай ябаһан хадаа
Хүн түрэлтэнэй зугаа соо
Хүүр үгэеэ оруулалсааб.

Бага, ехэшүүлэй
хэмжээндэ
Багтажа ядангүй,
өөрынхеэрээ
Бариһан шэгээ хэзээдэш
Буруу болгонгүй
өөдэлөөб.

* * *

Оо даа, буряад шүлэг
Огторгой дороо мүнхэрэг.
Олон мянган жэлдэ
Ооглоожол жэшгирэг.

* * *

Буряадууд баян баяраар халижа,
Бусалжа, дэбэржэ, бадаржа байна бшуу.
Буряадууд ингэжэ бардамаар дуулажа,
Бэеэ харуулжа, Ленинээ магтаа бшуу.

Дэлхэй, дайда, хада уулануудынь
Дэмы хэзээш дуугай байгаагүй.
Шагнагты, нүхэдүүд, буряадууд дуулана,
Шадал мэдүүлмэ шанга хоолойгоор,
Шагаабар, сонхоо түбинүүд, нээгты,
Буряад арадайм шэнэ дуу шагнагты!

ХҮН. КОЛЛЕКТИВ. ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ.

«ХҮДЭЛМЭРИ ХЭЖЭ ХҮДЭРЖЭДЭГ ЮМ...»

Тээмэндэ манай барижа байһан объект дээрэ хоёр залуу хүбүүдые обёорбоб. Хоюулаа һогтууханууд, тиигээд тэрэнээ мэдүүлхэгүй гэжэ ехэл оролдоно, гэбэшье хүндэ юумэ үргэхэ болоходоо, найгаргалдаха юм. Ямар барилга-хабсаралгын управлениин хүдэлмэришэд бэ гэжэ элирүүлхэдээ, бригадиртань ошожо хэлээд, эдэшни һогтуу һэн тула гэмтэжэ магадгүйл, гэр гэртэнь ябуулыш, үглөөдэр өөһэдтэйнь хөөрэлдэнэ бэзэш гэжэ дурадхабаб. Таниха бригадирни үгымни дуулаба. Тиигэншьегүй яахаб даа, мүнөө ажалай журамые улам шангадхажа байһан үедэ иимэ баримтануудые алгасажа гараха аалши? Үгы ааб даа. Үглөөдэрынь бригадынь совет боложо, үнөөхи хоёр хүбүүднай шугшагархан юумэнүүд аха нүхэдэйнгөө урда зогсоо бэлэй. Шанга хөөрэлдөөн болоо һэн даа! Сэхынь хэлэхэдэ, һая болотор иимэ ушарнууд барилгын талмайнууд дээрэ яһала үзэгдэдэг һэн. Һүүлэй үедэ тон хоморжонхой. Дээрэ дурсагдагша хүбүүдэй хүдэлдэг барилга-хабсаралгын управлениие, бригадирайнь ба өөһэдэйнь нэрые нюунгүй эндэ бэшэхэ һэм, зүгөөр хүршэ хүбөө хүдэлдэг бригададамнай тиимэ гутамшаг ушарнууд һүүлэй үедэ үзэгдэхэеэ огто болинхой. Юуб гэхэдэ, коллективынь залуу хүбүүдээ гар дээрээ даажа абаад, хойноһоонь нарин хиналта табижа, зүб замда шэлжүүлэн оруулаа бшуу. Тиимэһээ нэрлэхэгүйемни зүбшөөгыт.

Би өөрөө эгсэ хорин жэл соо «Улан-Удэтрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 834-дэхи поезддо дархашуулай бригадираар хүдэлнэб, тиихэдээ дээрэ хөөрэһэн ушартал юумэнүүдые олол хараһан хүн аабзаб. Миниишье бригадада ажалай журам эбдэхэдээ атадшье гэхэгүй хүдхэ хүбүүд жарадахи онуудта, даладахи оной эхеэр яһала хүдэлэгшэ һэн. Ажалдаа саг соогоо гарахагүй, гээгдэхэ, үгы гэбэл, ямаршье шалтагаангүй аад, огто ерэхэгүй баримтануудшье нэгэнтэ бэшэ дайралдадаг һэн. Юрэдөөл, бригадир болоһон сагһаа хойшо жааханшье һаань, өөрынгөөл коллектив дотор эбтэй эетэй харилсаанай эрхэ байдал тогтоохо, журам эбдэгшэдтэ эрид хатуугаар хандаха, хүн бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ, залуушуулые хүдэлмэридэ дүршүүлхэһээ гадна хүмүүжүүлэн һургаха тон шухала гэжэ эсэслэшэгүйгөөр ойлгоо бэлэйб. Тиимэһээл энэ хараа шугамаа мүнөөдэр хүрэтэр алдангүй, алхам бүхэндөө бэелүүлхэл гэжэ оролдожо ябадаг гээшэб. Сэхынь хэлэхэдэ, хуулиин наһа хүсэһэн хүбүүдые хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй журамые тогтонижоруулха гээшэ тиимэ бэлэн, ганса минии хүсөөр бүтэхэ хэрэг бэшэ ааб даа. Гол түлэб бүхы бригадамнай «булта нэгэнэй түлөө, нэгэн бултанай түлөө» гэһэн ёһо ба-

римталан, энэ тэмсэлдэ хабаададаг юм. Тиигэжэл һайшаалтай үрэ дүн түйладаг байгаабди. Мүнөө минии хүтэлбэрилдэг бригадада хорёод хүн хүдэлнэ. Диилэнхинь гэр бүлэтэй болонхой, бүдүүн абари зангаа олонхой зон байха. Хажуугаарнь хэдэн залуушуулшье бии. Гадна үшөөшье хэдэн залуу хүбүүдые бригадынгаа бүридэлдэ абаха, мэргэжэлдээ һургаха гэжэ өөһэд хоорондоо хэлсэнхэйбди. Юрэдөө, манай бригадада орохо дуратайшуул олон юм. Тээмэндэ, мэйн һүүл багаар гээшэ ха, түрэл Хэжэнгынгээ районой Загаһата нютагаар ябахадам, олохон лэ хүнүүд хүбүүемни өөрынгөө бригадада абыш, журам заршамтайшье болохо, барилгын мэргэжэлшье олохо һэн гэжэ гуйгаа юм. Эндэ юун гэжэ харюусалтайб? Сэхынь хэлэхэдэ, хүдөөдэмнайшье хүдэлмэришэ гарнууд дуталдана ха юм даа. Оройдоо мэргэжэлгүй, нютагтаа таарахаяа болиһон, элдэб хүнүүдээр нүхэсөөд, хүнгэн олзо бэдэрээд, архи, тамхи залгяад, үнэн замһаа хадуурхаяа забдаһан хүбүүдэй байбал, бригададаа абаад туршахада яанаб гэжэ өөрөө һанадагби, тиимэһээ нютагаархинайнгаа гуйлтада ехэ анхаралтайгаар, шэлэнгеэр хандаһамни гайхалтай бэшэ. Хүдөө нютаг хашартай болоо, хүлгөөтэй шууятай Улаан-Үдэдэ һураггүй дээрэ хаш гэжэ бодоод, иишэ эрмэлзэгшэдые һайшаан угтаха гэээшэ балайшье зүб хэрэг гэжэ тоолохогүй байнаб. Ушар иимэһээ, нарин байхые ооолдогдоно ха юм. Нүгөө талаһаа, минии бригадада нютагһаам ерэһэн хүбүүд олон гэжэ сэхэ хэлэһүү — аяар 8 хүн. Тэдэнэй дундаһаа залуушуул Бато Балданов, Ринчин Ринчинов, Жамьян Раднабазаров гэгшэд бүришье һаяын үедэ коллективтэмнай шэлжэһэн намтартай, Совет Армиин зэргэдэ алба хэжэ ерээд, нютагтаа мэргэжэлээрээ ажалай олдохогүйдэ наашаа ерээ. Тэдэниие би муу хүдэлдэг гэжэ хэлэхэеэ һанана бэшэб, бултадаа оролдосотой, һүбэлгэн бэрхэ хүбүүд... Тэрэл Загаһатаараа ябахадамни, минии үеын хүн — Жамьян Раднабазаровай эсэгэ малшан Борис Раднабазаров үйлсэдэ намтай уулзаад:

— Зай, мүнөөхимнай хэр хүдэлжэ байнаб? — гэжэ асууба.

Үгэшье хэлэнгүй, барбаадай хургаяа харуулхадам, түрүүн ехэл этигэнги бэшэ байһан аад, энезбхилһэн минии нюдэд руу сэхэ хаража, сэдьхэлээ ханангяар:

— Шиниил һайгаар хүн болохонь ха юм даа, — гээ бэлэй. Энэ хөөрэлдөөн удаан ухаанһаам гараагүй. Эндэ минии онсо үүргэ үгы, харин бүхы коллективэй габьяа ехэ, хүн бүхэнтэй эм ээмээ түшэлсэн хүдэлжэ ябаһандаал, зүб һайхан зүргэ харгыда гараа гэжэ хэлэхэ аад, юундэшьеб, хэлээгүйб. Ойлгохо һэн гү? Үнэн дээрээ тиимэл ха юм. Намтай баһал хорёод жэлдэ сугтаа хүдэлжэ ябадаг немец яһанай Петр Генрихович Кольман,ород Анатолий Павлович Кибанов, буряад Иван Казанович Потеев гэгшэдэй хүмүүжүүлхы үүргые яажа мартажа болохоб. Бригадымнай соведэй гэшүүд болодог эдэ нүхэд намтай тон адли эрхэтэйгээр гансашье үйлэдбэриин асуудалнуудые бэшэ, харин бригадынгаа хүбүүдэй хубиин болон бусад хэрэгүүдые шиидхэлсэлгэдэ сэхэ хабаададаг эдэбхитэд гээшэл. Ямаршье хэрэгэй гараа һаа, би тон түрүүн тэдэнтэйл зүбшэдэг бшууб. Илангаяа хүмүүжүүлгын гү, али мэргэжэлдэ һургалгын асуудалнуудта тэдэнэр онсо анхаралаа хандуулдаг юм.

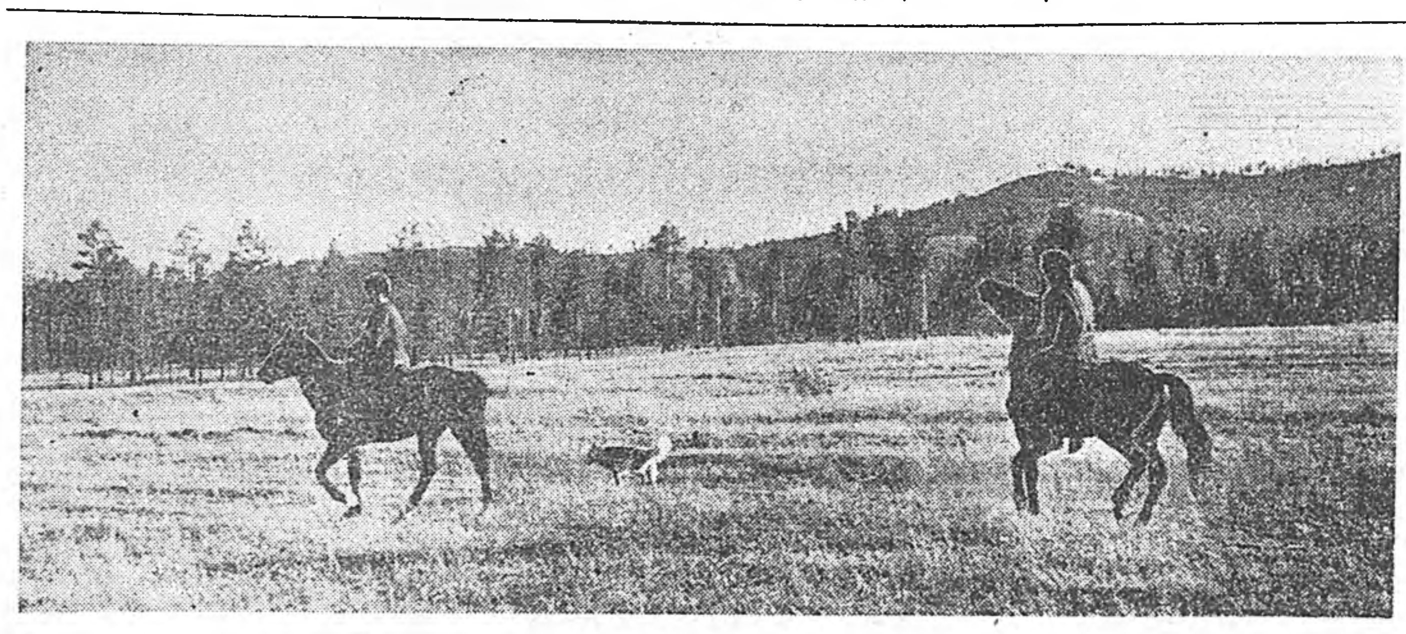
Иигэн тиигэн тогтонижорһон коллектив боложол һалаа гээшэ аабзабди. Хэды тиигэбэшье һаа, залуу барилгашад хэрэгтэй болоод лэ байдаг. Мэргэжэлэй-техническэ училищинуудһаа юундэшьеб хүнүүдые манда эльгээдэггүй. Токарь, слесарь, гагнууршан болон бусад мэргэжэл олоһон залуушуул барилгые «голодог», томо томо заводууд руу эрмэлзэдэг гээшэ ха. Тэндэнь хүдэлмэришэ гарнуудай дуталдахада, дуратайгаар угтан абаад лэ байна ха юм. Тиимэһээл бидэнэр гол түлэб хүдөөһөө ерэһэн, тусхай мэргэжэлгүй шахуу залуушуулые абажа һургаха баатай болонобди. Хажуугаар коллектив соомнай өөһэдын тоотой болоһо, үндэр мэргэжэлтэй барилгашад дээдэ һургуули олоходоо, яаха аргагүй ондоо хүдэлмэридэ ороно. Жэшээлхэдэ, Георгий Бутенков, Сергей Литвинцев гэжэ манай өөһэдын тоогой болоһон мэргэжэл олоһон залуу хүбүүд үдэшэндөө ябажа, Зүүн-Сибиирин технологическа институт дүүргээд, инженернүүдээр барилга дээрэ хүдэлжэ байдаг. Уулзаха бүреэ түрэл түтимһөө дутуугүй:

— Дядя Володя, ямар һонинтойбта? — гэээд, гүйлдэжэ ерэдэг юм. Сэхынь хэлэхэдэ, тэдэшье түрүүшын үедэ онсо һайн журамтай хүбүүд бэшэл юм һэн. Байн коллективтээ дадажа, түрүү хүнүүд болоһон байха. Мүнөөшье манай бригадада хүдэлдэг Чойбалсан Балданов технологическа институтдай үдэшын отделенидэ һурана, тиихэдэ мүнөөхи Жамьян Раднабазаровнай баһал үдэшэ һуража, болбосоролой аттестат абаа. Юрэдөөл, залуу үетэн ургажал, далижажал байг гэжэ һанадаг тула али болохоор тэдэнэй хүсэл эрмэлзэлые дэмжэдэгби. Би өөрөөшье Саша гэжэ хүбүүтэй хүм. Тэрэмни намайгаа дахажа, барилгын талмай дээрэ зундаа, һургуулиин амаралтын үедэ шадаха зэргээрээ хүдэлдэг юм һэн. Тиигэжэ барилгын мэргэжэлдэ дурлаад, Зүүн Сибиирин технологическа институтда орожо, промышленна ба граждан барилгын факультет мүнөө жэлдэ дүүргэбэ. Тиихэдээ гэр бүлэ соогоошье хоёр барилгашан болобо гээшэбди. Саашань хэлэхэдэ, дээдэ һургуули дүүргэһэн хүбүүдэйнгээ орондо шэнэ хүнүүдые абажа һургаха, ганса бэшэ, харин хэдэн мэргэжэлдэ — дарханай, шэрдэгшын, шэл отологшын, штукатурай — болон бусадта — шэлжүүлхэ ушартай болоно ха юмбибди. Тиимэһээ хүн лэ һаань гээд бригададаа абахагүй, харин манай хүнгэн бэшэ мэргэжэлые эсэслэн шэлэһэн, ондоо тээшээ хадуурхагүй, сэхэ сэбэр һанаатай, саашадаа ургаха эрмэлзэлтэй залуу хүбүүдые бэе тээшээ татахые оролдонобди. Бригадымнай соведэй гэшүүд бултадаа иимэ һаналтай юм. Тэдэнэр лэ шэнэ гэшүүдээ хубаан абажа, гар дээрээ даагаад, мэргэжэлдэ һургадаг тула шиидхэхы үгэтэй байхань ойлгосотой юм ааб даа.

Гар дээрээ даажа абалган гэээшэмнай заал һаа һахижа, дахажа, алхам бүхэниинь хинажа ябаха гэһэн удхатай бэшэ ааб даа. Заримда зүбшэл заабари үгэхэ, гол түлэб өөрынгөөл жэшээгээр залуушуулаа хүмүүжүүлгэ, бригадын үнинэй тогтонижорһон ёһо заншалда дадхаалга болоно бшуу.

Эдэ бүхы һанал бодолнууд үшөө Арбан нэгэдэхи зарлалай СССР-эй Верховно Соведэй түрүүшын сессиин заседани дээрэ һуухадам ухаандам орожо байгаа һэн. КПСС-

РЕДАКЦИҺАА: Хэр үгһаа хойшо манай бү
«Хүн хүдэлмэрһэдэ хүдэржэдэг», ажалда а
сэсэн мэргэнээр хэлэдэг байһан юм. Энэ
нүүдэй үнэн зүбые гэршэлхэ зууураа, СССР-эй
Соведэй депутат, суута барилгашан Владимир
вич Санданов хүдэлмэришэ коллектив дотор з
нииe хүмүүжүүлгын гүн удх
һонирхолтойгоор һанамжална. «Буряад үнэн»
родакци нүхэр В. Ц. Сандановай статьяе зүбшө
гэдэ табихадаа, ямаршье коллектив дотор за
нииe хүмүүжүүлгын асуудалаар манай уншагша
хой жэшээнүүдтэй һанамжаяа эльгээхэ, энэ х
эдэбхитэй хабаадалсаха байха бэзэ гэжэ бата
Юуб гэхэдэ, журам сахилгын, тэрээнтэй нягта
хүмүүжүүлгын асуудал мүнөөдэрэй шухалын
хэрэг болоно, Коммунис партиин ба совет
ствын зүгһөө хэпуунаар анхарагдажа байна б

УЯНГА

УУЛЫН НАРҺАД

Унаган тоонто нютагаараа үнинэйшье ябаагүй байгааб тиихэдэ. Номгон, Молон хүндынүүдһээ, үшөө зүүн Тужын түглэнүүдһээ хүхын дуунай зэдэлжэ, үдэшын толоной сагаагаараа эрьен үүрэй сайдаг үе байба. Үхибүүн багаһаа бухал шэрэжэ, мори манажа хаягаарнь ябадаг хаһала дурсан дурсан, Тэмээн уулын ташалан өөдэ годирон ошоһон бүрүүлхэн зүргэ харгыгаар үгсэжэ ябанаб. Бүтүү, Хүреэтын голнуудай дундуур урагшаа һунажа, Хаагын үндэр хүрэтэр ханатан ошоһон Тэмээн уулын ута нюргые нютагаархиднай хэр угһаа хойшо Дабаан гэжэ нэрлэдэг юм. Би энэ Бүтүүгэй дабаан өөдэ үгсэнэб. Тээ урдуур Хүреэтын, үшөө саананъ Сэдэбэй дабаан бии һэн ха.

Үдын наран орой дээрэһээм халуу шатажа, үгсүүр замайм утаи гээшэнь аргагүй мэтээр үзэгдэбэ. Анхандаа түрүү, мөөрөөр һайса хээлүүлжэ гурьбатан байдаг энэ харгы үни заланай, хүн зоной хүлөө татаһанһаа хойшо бүрүүлхэншье, үйтаханшье болошоо байна даа, иигэһээр тоһоорһоор эдэгэжэ, энэ гэхэ мүр сараагаа мартуулханьгээшэ ха даа, — гэжэ бодоноб.

— Мүнөөшье даа, машина техникын элбэгжэһэн үедэ гол, промхозой харгыгаар гүйлгэлдэдэг болонхой ха юм даа...

Фу-фу... халуун гээшэнь. Хажуугаар энэ ногоон тархитай һононууд гэжээ... Бурма халуундашье бахаа ханаха хүйхэрнүүд ха. Һоно халуун гээшэмнай — энэ һэмнай! — гэһээр һэбижэл ябанаб. Ойгошоһон ойндоо гэнтэ юумэнэй шааяа дуулаһаар һэргэшэбэб. Одоошье оройдонь дүтэлбэ гээшэ хаби. Дабаанай хала, хормойгоор сүбыхэшье үүлэгүй тэнгэриһээ шаргал улаан наран шара тоһо адхажа байһаншуу бүглүү бүгшэм байгаа һэм шуу. Харин эндэ, уулын оройн нарһад хаанаһаашьеб бууһан һэбшээндэ һэмээхэн шааяжа, нам урасхалтай мүрэн голой шэмээн мэтээр һанагдаба. Уданшьегүй дабаан дээрэ гаража, дүүрэн сээжээрээ амилбаб. Хүреэтын голоор уруудаһан Хэлбэндын нуурай амин ха, энэ һэбшээн. Оо! Толгой, сээжыем зүлмэн зайлгажа намайе һэргээнэ, уулын нарһадай оройе үлгыдэжэ шааюулан сэнгүүлнэ.

Үһээ бороотой холын зүнай үе ойндом гэнтэ һанагдаба. Тиихэдэ би, бригадын бухалшан, бригадир Аюр-Жанын баабайтай жороо тэргэдэнь һуулсанхай, артелеэ ошолдожо ябаа бэлэйб. Бүтүүгэй эхеэр үһээржэ ороһон бороогой уһанһаа хубшын гол үерлэжэ, хоёр модоороо хүүежэ байгаа һэн.

— Зэ даа, Баадаймнай гарса бидэниие табихаһаа байха... Дабаагаараал галгюулха болообди. Тэндэ нэрһэшье түүхэш, — гэбэ бригадир. Харгын хоёр тээгүүр бүлэг бүлэг нэрһэнэй эшэнүүд жэмэсэйнгээ олондо хүхэржэ байба.

— һүү даа!.. Яагаа олон юм энээгүүр.

— Оройдонь бүришье олон байха, морёо амаруулангаа тэндэ түүхэбди, — гэбэ.

— Дабаан уулын энэл минии байһан оройдо гарахадамнай, үнэхөөрөөшье алирһа, нэрһэн пэгшыжэ, улаан хүхэ үнгөөрөө олигой һайхан хибэсэй дэлгэгдэһэн мэтэ байба.

Тойроод арьягар үндэр ута нарһад оройгоороо эгээл мүнөө мэтээр шааялдажа байгаа һэн тиихэдэ. Аюр-Жанын баабай хүлэйнгөө протез тайлажа, нэрһэд соо хэбтээд, нарһадай оройе шэртэн, шааландань аярхан байба.

Би саананъ мүн лэ хүүртигээ тайлажа хаяжархёод, түйсэ соогоо түүжэ мэдэбэб. Харгын нүгөө талада, унаһан нүүлын үбэртэ, үхэр шоргоолжоной бухалай шэнээн бута бусалжа байна.

Аюр-Жанын баабай нарһадай оройе адаглаад хэбтэжэл байба.

— Нэрһэ эдиит, иихэдээ...

— Аа... Амтынь үзөөб даа. Еһоорхоноор лэ болоод байна, — гээд, эдижэ оробо. Ушарынь, энэ аали намдууда, уулын оройн нарһадай шааяан соо ямар нэгэн юумэ һанажа, бодожо байгаа һэн ха.

Би үнишье болонгүй түйсөө нэрһэ, алирһаар дүүргээд, эдижэ оробоб. Бухалай шэнээн бута дээрэ адха адхаар нэрһэ хаяжа, бүришье «бусалгабаб».

— Зай, галгюулая даа, — гэжэ нэрһэнһээ харлаһан уралнуудтай Аюр-Жанын баабай ооголбо. «Альга, хургануудни хүб хүхэ, амамнишье энэ Аюр-Жанын баабайнхидал аб адли болобо ёһотой даа», — гэжэ бодоһоор, тэргэдээ һуужа, дабагаа уруудаа һэмди.

...Мүнөө тэрэ нүүлэмнайшье үмхиржэ, үлэ мэдэг лэ үзэгдэнэ. Бусалжа байһан бутамнайшье эльһэн дошохон болошонхой сайбайна. Ээдэйнь үг гарбалнууд уулын эдэ нарһадай оёорөор ондоо «байшан, ордонгуудые» обоолжо оронхой юм аабза... Нэрһэн элбэг гарахал юм хаш даа, эшэ, набшань яһала олон байба.

Энэ дабаагаар бури багадаа Дулма абгайтаяа, Бальжа-Нимын эжы Дулма-Жабтай Хара Хүшүүнһаа Хлагта хүндыдэ байдаг Хээтэйхэнэй сепараторта һү шэрэлсэжэ ошодогоо, бури һүүлдэнь манаанайнгаа моридые алдаад, энээгүүр табжархай хатаруулжа һүндэлдэгөө тодоор һаважа, удаан һууһанаа бодоод һэбшээ һурин нарһадай шааяан доро һэгшэнги сэдьхэлтэй уруудабаб.

Дабаанай ойһоо гаража, утаар зүлгэлһэн Майлын тарялангай харгыгаар холо хүрэтэр ошоходом, арадамни үлэһэн уулын нарһад үхибүүн багадаа минии энээгүүр үзэһэн, хараһан үшөөшье һонин ушарнуудые мээхэйгээр һануулан, шэбэнэн шааяжа байгаа бэлэй.

Булат ЖАНЧИПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нарһан тужын захада.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фотоэтюд.

БУДАМТУУ

ДЭЭРМЭДЭГШЭД

Энэ ушар үнгэрһэн жэлэй ноябрь соо болоо һэн. Эртын боро хараан Ивалгын талада унажа, сиидэм хүхэ тэнгэриһээ абаахай саһан аалихан бударжа эхилжэ байба. «Арба нэгэдэхи километр» гэжэ нэрэтэй аэропорт ошодог автобусой буудал дээрэ арһан содон дэгэлэйнгээ заха бодхоһон дүрбэн хүбүүд бии болоод, хармаандаа гараа хэнхэйнүүд хашалгүй аажамаар урагша хойшоо алхалалдана. Нэгэ автобус ерэбэ.... Хоёрдохинь үнгэрбэ. Дүүелдээд лэ гүйлдэжэ байһан автобус руу дүрбэн хүбүүд орохо ямаршье хүсэлгүй. Таахада, танил нүхэрөө хүлеэгээ бээз. Уданшьегүй нэгэ автобусһоо дунда наһанай хүн буугаад, урагшаа Исток тосхон шэглэн ябажархиба. Мүнөөхи дүрбэн үргээл хэжэ ябаһан шононуудтал үрин тарин гэжэ, таниrдаагүй хүниие тала газарта угтаад, нюргаар үндэр, нюдаргаар томошогынь оро бодогүйгөөр урбалдаштарнь тэрэниие шаажархиба. Акбашев гэжэ фамилитай тэрэ хүнэй саһан дээгүүр сагаалхиса мухарижа хэбтэхэдэ, хэмнэз хэтэрһэн дүрбэн худхэшүүл тахатай сабхи байнал гэжэ тархи түрүүгүй үдьхэлнэ. Орондог шарбагшынгаа оборготохо багаар:

— Үтэр мүнгөө гарга, үгы һааш. үхэтэршни сохихобди — гэжэ зантагар томо тархитай нэгэниинь занаба.

— Үгылдэе, хайрлыт, гуядаа гурба сагаангүйлби, — гэжэ Акбашев саһа долёожо сайшаһан уралаараа гүбэд гэбэ.

— Аһаа, үшөө худалаар хэлэхэбши! — гээд, дүрбэн хүбүүдэй найман хүл Акбашевай араэ нюрган дээрэ тоборбо.

Одоошье абяа гарахаяа болиходонь, хүйхэр дүрбэн тэрэ хүнөө өөдэнь харуулжа ара үбэсэйнь хармаан соогуур арбан хургаа гүйлгэбэд.

— Аһайш даа, — гэжэ хэниинньшьеб аргагүй баяртайгаар хашхарба. Адха соонь шэб шэнэхэн хорин табанай гурбан боро шарбуунса сэдьхэлынь сэнгүүлэн һаршаганажа байба бшуу. Үлүү хараһан нүгөөдэнь, үмдэжэ ябаһан хүүртигыень һэнгэрүүгөөр ходоро татан абаад, хормой доогууралаа шэхэжэрхибэ. Нюсэгэн шахуу болоод, саһан дээрэ тэршэлжэ хэбтэһэн Акбашеваа орхёод:

— Үтэр ябая, үгы болоё түргэн! — гэлдэжэ, захаяа бодхооһон дүрбэн «Солдатский» һууринай саадахи бүлэг тэрнүүд руу ерожо алга боллой.

Удааншье болонгүй автобусойнгоо буудал дээрэ үнөөхил эжэл дүрбэн дахинаа ерэнхэй үдэшынгөө «агнуури» үргэлжэлүүлбэ. Энэ удаа тэдэнэй табиһан урьхада хэн орогшо габ? Автобусһоо буугаад, аажамханаар алхалжа ябаһан Жапов гэжэ эрхэтэн шадалтай хүбүүдэй шанга нюдарга мэнэ бууххаяа байна гэжэ мэдэхэ байгаа аал? Юрэдөө, юумын гал сахилшахада, баруун нюдэн багтаа һайн шаалгаһан тэрэ хүн соохор мэдээн соогоо нэгэ урбалдаад, хүл дээрээ хүнгэхэнөөр бодожо. Һомон түргэнөөр гэр тээшээ гүйшэбэ. Аблаа хэһэн «шононууд» алдахань һэн гү, али бүхы тээһээнь хүреэлэн барижа, абаха танаггүй болоторнь сохёод, аяар 300 түхэригтэ арһан дэгэлынь хүура татахаһаа гадна, һабар бээлэй, бараг часы, мүн арбан табан түхэриг мүнгыень ходолходоо хомхой сэдьхэлээ ханаажа, хоорондоо губэр шэбэр гэлдэһээр тараа һэн.

Хэтэрмэ энэ ааша гаргагшад хэд гэээшэб? Захаяа бодхоожорхёод, хоёр гараа хармаандаа хээд, автобусой зогсодог газараар астаг астаг алхалхадаа, эртээнһээ хэлсээд энэ тэрые тонохо гэһэн тодорхой зорилготой ябаад һэн гү?

— Тон зүб даа! Тонуул дээрмэ хэхэеэл автобусой буудалда булта ерээ һэмди, — гэжэ энэ бүлэгэй эгээл аха заха удамаршань болоһон убайгүй улаан нюуртай Анатолий Ринчинович Будаев мүрдэлгын үедэ ханада хашуулхадаа, балшыса хэлэхэ баатай болоо бшуу. Гушан зургаа хүрэтэрөө ухаа ороогүй, урдань нэгэ дахин түрмэдэ ороһон энэ хүйхэр өөрһөө холо залуу хүбүүдые үгэдөө оруулжа, һүйдхөөгөө ха юм. Сэхыень хэлэхэдэ, сэдьхэлээр сэбэр бэшэ буриатаһан зосоохитой Будаев гэдэгынь талада ябаһан хүниие таһа сохёод точохоһоо байха танилнуудайнгаашье юумэ татахадаа атадшье гэхэгүй аха ааб даа. Нэгэ жэшээ эндэ дурдая. Архиһаа арсадаггүй түрэл түтим болсхо Дамбаевтай ушархадаа уушхаржа гэртэнь айлшаар ошоод, хахад һуни болотор хатуу харые уугаад, алдалан унаһан гэхэ. Зүгөөр баранай хурхиржа, зүүдэ юугээ манажа эхилхэдэ, хүнгэн хүлтэ Анатолий Будаев һард бодожо, 80 түхэригтэ урбуулга арһан гутал, Жамбаловтан гэжэ айлай 180 түхэригтэ норкын арһаар оёһон эхэнэр малгай абаад тэрьелшэһэн байна.

Иимэ һэшхэлгүй хүниие эрхим нүхэрнай гэжэ тоолоод эжэл боложо дахагшад, зааһан тээшэнь забдагшад, хараһан тээшэнь харайгшад хэд гэээшэб?

Танилсагты: баһал Анатолий Будаев шэнги заха холын Захаамин нютагай Борис Хандажапович Аюшеев, Валерий Иванович Цыренов, Дмитрий Дымчикович Бадмаев гэгшэд болоно.

Хэрбээ һамга абажа, һахалаа табиһан 1-дэхи ПАП-ай жолоошон Борис Аюшеевэй гуша наһа гүйсэнхэй байгаа һаа, нүгөө хоёрынь тэрээндээ орходоо тугаар гараһан тугалнууд ааб даа, юуб гэхэдэ, оройдоол хори наһанай оройе дабажа ябаһан хүбүүд ха юм. Тиибэшье һаа, Анатолий Будаевай альбан үгэдэ срожо, ехын харгыда гараад, хэхын муухайе хэбэ бшуу.

— Баригдахагүйбди гэжэ һанаа гүт? — гээд, Улаан-Үдын районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй дотоодын хэрэгүүдэй таһагай мүрдэгшын асуухада, залуу хоерынь сэхэ рууньн:

— Тиигээ, — гэжэ харюусаа юм.

Харин халуун, хүйтэн шулуу долёожо үзэһэн Анатолий Будаев, Аюшеев Борис гэгшэдынь аюул иигээд зайлана аабза гэжэ найдаад, хииһээ олдоһон мүнгөөрөө архи гээшэе арбаад шэлээр абажа, найр хэһэндэл налайлдажа һууһаниинь тэрэл...

«Уялаа ооһорой уташье һаа, залгалаань заатагүй олдохол байха», — гэжэ ород арадаймнай оньһон үгэ хэлэдэг гэээшэ ааб даа. Тэрээн шэнги хэтэрһэн дүрбэнэй хэрэгүүд элирүүлэгдэжэ, барандаа балшыса баригдаа ха юм.

Тииһээ тиитэрээ, яагаад юугээ дутаад энэ дүрбэн ехын харгыда гаража, дээрмэ тонолгын «агнуури» хэхэ болобоб? Ямар онсо шалтагаан тэдэниие иимэ замда шэлжүүлээ гэээшэб? Тэдэнтэй үни удаан саг соо тэсэбэритэйгээр хөөрэлдөө хэһэн мүрдэгшэһөө тэрэл шалтагаан тухайнь асуухадамнай, тоб гэмэ тодоор, оройдоол нэгэ үгөөр харюу үгөө һэн:

— Архи!

СЭНХИР Э...

НЭГЭДЭХИ ПРОГР...
Москва. 9.00 —
9.40 — Үглөөнэй г...
9.55 — Физкультура
шэдтэ заабаринууд.
Ураалай Гүрэнэй М...
скиин нэрэмжэтэ
ториин багшанарай
дентнэрэй концерт.
«Спортлотогой» 26-...
раж. 10.40 — «һайн
— элбэг ехээр». 1...
нада». Кино-шэнжэл...
— «Энээние таана...
хат». 12.30 — Баримта...
13.00 — Спортиина
ка. 14.05 — «Гэр бүлэ
гуули». 14.35 — Үг...
Далайн ба гол мүрэ...
дой хүдэлмэрилэгшэ...
РСФСР-эй гол мүрэ...
дой министр Л. В...
дамжуулгада хабаад...
— «Хүн. Газар дэл...
тэмсэ». 15.40 — «М...
түби дэлхэй дээрэ...
Нүхэдэй шарай. 16...
дээжэ аад, юрэ бус...
17.40 — Политическ...
лэгшэ Л. А. Возн...
хөөрөөн. 18.10 —
фильм. 18.40 — Мүнө...
Ухаалан зохёогшодой
лан нарижуулагшад...
Ухаалан зохёолгону...
нээлтэнүүдэй хэрэгэ...
Госкомитедэй Т...
И. С. Наяшков дам...
хабаадаха. 19.10 —
дамжуулга. 19.55 — 9-...
ди. 21.00 — «Гуливер
путии» — уран һайхан
(Англи) 1-дэхи сери...
«Время». 22.35 — «Гу...
Лилипутии» — уран
фильм. 2-дохи сери...
СССР-эй арадай ар...
Доронина С. Есени...
гүүдые уншаха. 00...
һонин.

ХОЕРДОХИ ПРОГР...
Москва. 13.20 —
һониной дээжэһээ...
А. К. Толстой. «Ца...
Ионнович — ССР Со...
рэнэй академическ...
атрай фильм-зүжэг.
Уһа руу һурэлгөө
чем иснат. 18.15 —
торо Адамо дуулах...
Ехэшүүлдэ мультф...
19.30 — «Кино
анхаралда». 20.15
энхэ байлга». 21.0...
лан нойрсогты, б...
21.15 — Уласхоорон...
жэлэл. 21.30 — Хүг...
оск. 22.00 — «Вре...
— «Москва» — кино-...

Редактор
Р. Б. ГАРМА...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-04604. Заказ № 150. Индекс 04649.